

2011RGW126 bijlage 1

KADERDOCUMENT AVP 2012-2015

-concept-

GS versie 25 oktober 2011 ten behoeve van behandeling in:

de Commissie RGW op 21 november 2011;

PS op 12 december 2011

Inhoudsopgave

SAMENVATTING KADERDOCUMENT AGENDA VITAAL PLATTELAND 2012-2015	1
1 HERZIEN KADERDOCUMENT VOOR DE AGENDA VITAAL PLATTELAND	5
1.1 WAAROM EEN HERZIEN KADERDOCUMENT AGENDA VITAAL PLATTELAND?	5
1.2 WERKWIJZE TOTSTANDKOMING VAN HET NIEUWE KADERDOCUMENT	6
1.3 DE DRIE ONDERDELEN VAN DE AVP	7
1.4 STATUS VAN HET KADERDOCUMENT	7
1.5 LEESWIJZER	7
2 NAAR EEN VITAAL LANDELIJK GEBIED	8
2.1 GEWENSTE ONTWIKKELING VAN HET LANDELIJK GEBIED	8
2.2 DE BELEIDSCONTEXT OP RIJKS- EN EUROPEES NIVEAU.....	9
3 DE OPGAVEN VOOR DE AGENDA VITAAL PLATTELAND 2012-2015	11
3.1 EEN INTEGRAAL PROGRAMMA VOOR EEN ROBUUST LANDELIJK GEBIED	11
3.2 NATUUR, WATER EN BODEM	11
3.2.1 <i>Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur</i>	12
3.2.2 <i>Kwaliteitsverbetering van natuur</i>	14
3.2.3 <i>Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (NPUH)</i>	15
3.3 LANDSCHAP	16
3.4 CULTUURHISTORISCH ERFGOED.....	17
3.5 LANDBOUW	17
3.6 RECREATIE.....	19
3.7 LEEFBAARHEID	21
3.8 PROGRAMMA WESTELIJKE VEENWEIDEN.....	21
3.9 RECONSTRUCTIE	22
3.10 PROGRAMMA NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE	23
3.11 BEHEER.....	23
4 DE FINANCIERING VAN DE AVP 2012-2015	25
4.1 EEN AMBITIEUS PROGRAMMA VRAAGT OM VOLDOENDE MIDDELEN.....	25
4.2 BESTEDINGEN IN HET LANDELIJK GEBIED	25
4.3 BESCHIKBARE MIDDELEN VOOR AVP.....	26
4.4 VERDELING VAN DE BESCHIKBARE MIDDELEN OVER DE DOELEN	27
5 DE ORGANISATIE VAN DE AVP	29
5.1 MET EEN SLAGVAARDIGE ORGANISATIE AAN HET WERK.....	29
5.2 DE HUIDIGE WERKWIJZE	29
5.2.1 <i>De sturingsfilosofie en organisatie</i>	29
5.2.2 <i>Ervaringen met de aanpak AVP 2007-2011</i>	30
5.3 DE TOEKOMSTIGE WERKWIJZE	31
5.3.1 <i>De randvoorwaarden</i>	31
5.3.2 <i>De sturingsfilosofie</i>	33
5.3.3 <i>Organisatiestructuur</i>	33
5.4 DE INZET VAN INSTRUMENTARIUM TER ONDERSTEUNING VAN DE AVP	35
6 MONITORING EN RAPPORTAGE	38
6.1 TRANSPARANTIE IN DE VERANTWOORDING.....	38
6.2 DE HUIDIGE WERKWIJZE	38
6.3 DE TOEKOMSTIGE WERKWIJZE	38

Samenvatting Kaderdocument Agenda Vitaal Platteland 2012-2015

Een nieuw Kaderdocument voor een vitaal platteland

Het Utrechts landelijk gebied levert een belangrijke bijdrage aan de aantrekkelijkheid van de provincie. Aantrekkelijk voor mensen om er te wonen en te verblijven en aantrekkelijk voor bedrijven om zich er te vestigen. De provincie Utrecht heeft de ambitie haar landelijk gebied vitaal en toekomstgericht te houden. Centraal in die ambitie staat de Agenda Vitaal platteland (AVP): een breed en integraal programma met opgaven op het gebied van natuur, water, bodem en milieu, landschap, cultuurhistorie, landbouw, recreatie en leefbaarheid. De provincie investeert met dit programma ruim €150 miljoen in de periode 2012-2015. Financiering komt vanuit de provincie (€116 miljoen incidentele en structurele middelen), het Rijk (€28,6 miljoen) en Europa (€5,4 miljoen). De bijdragen van de gebiedspartners worden duidelijk bij het opstellen van de Gebiedsprogramma's.

Uitvoering van dit programma doet de provincie in nauwe samenwerking met de gebiedspartners. De provincie hecht veel waarde aan deze samenwerking omdat hierdoor synergievoordelen worden behaald door bundeling van budgetten en kennis en het creëren van draagvlak. Dit heeft efficiencyvoordelen met als resultaat een versnelling van de uitvoering.

Het Kaderdocument bevat een beschrijving van het AVP-programma, de financiering daarvan, de werkwijze, de organisatie en de monitoring en verantwoording.

Doelstellingen en opgaven waar aan gewerkt wordt

In de periode 2007-2011 zijn veel opgaven in het landelijk gebied met het AVP-programma gerealiseerd. Maar het werk is nog niet klaar. Ondertussen is er veel veranderd en dat heeft geleid tot een nieuw Kaderdocument voor de periode 2012-2015. Dit Kaderdocument borduurt voort op de opgaven waar al afspraken over zijn gemaakt en bundelt deze met nieuwe vraagstukken in een nieuw breed integraal programma. Er liggen echter meer opgaven dan dat er middelen beschikbaar zijn. Daarom wordt ingezet op de hoogste prioriteit per beleidsthema, zo veel als mogelijk in lijn met eerder gemaakte bestuurlijke afspraken. Ook worden opgaven en geldstromen uit andere programma's zoveel als mogelijk integraal mee geprogrammeerd in de AVP. Daarnaast worden opgaven meegekoppeld, dat wil zeggen uitgevoerd in combinatie met andere opgaven.

Natuur, water en bodem

Hoofddoelstelling is de biodiversiteit te behouden en te versterken door voldoende areaal natuurgebied van voldoende natuurkwaliteit te realiseren en te beheren. Onderliggende doelstelling is het behouden en verbeteren van een duurzaam water- en bodemsysteem.

Om de doelstelling te realiseren wordt prioriteit gegeven aan:

- Uitvoering van het Akkoord van Utrecht¹. Hiervoor wordt een realisatiestrategie opgezet. In deze realisatiestrategie wordt ook nader ingegaan op de circa 3.000 ha van de in de voorgaande periode (tot 2011) verworven gronden die nog moet worden ingericht, waarvan 1.500 essentieel is voor de internationale verplichtingen;
- Aanleg van drie ecoducten waarvan één in combinatie met sanering van de tankstations de Bilt; een nadere analyse van de haalbaarheid en effectiviteit van de ecoducten kan leiden tot uitstel van deze investering;
- Inzet op beleidsonderdelen natuurherstel, leefgebieden en regionaal maatwerk met beperkt budget;
- Gefaseerde uitvoering van bestaande convenanten de Boom, Den Treek-Henschoten en Groene Agenda Leusden. Daarmee wordt een deel van de overeengekomen provinciale middelen deze

¹ 1500 ha nieuwe natuur door verwerving, particulier natuurbeheer, inrichting en beheer (cat. 1), 3.000 ha natuur ontwikkelen op vrijwillige basis (cat. 2), 1500 ha wordt ontgrensd en maken geen onderdeel uit van de EHS (cat. 3), overige afspraken voor oplossingen rond NB-wet en Natura 2000.

periode ingezet. Behalve aan natuur leveren de convenanten ook een bijdrage aan landbouw en recreatie;

- Aanpak van verdrogingsbestrijding (TOP-gebieden) gericht op met name Sense of urgency gebieden en een beperkte inzet op SUBTOP-gebieden;
- Realisatie plannen voor Bethunepolder, Wilnis Bovenlanden en Groot Mijdrecht Noord;
- Nota Ruimte Projecten waarvoor de financiering vanuit het Rijk gehandhaafd blijft:
 - Synergieprojecten met als hoofddoel waterkwaliteit (KaderRichtlijn Water);
 - Veenweiden (hoofddoel beperken veenbodemdaling/robuuste watersystemen).

Landschap

Doel is het behouden, ontwikkelen en beleefbaar maken van de landschappelijke kernkwaliteiten met speciale aandacht voor de vijf nationale landschappen en het provinciale landschap en beschermen en zichtbaar maken van aardkundige waarden.

De provincie zet in op :

- Voortzetting van de subsidieregeling kleine landschapselementen;
- Meekoppeling van landschappelijke opgaven met andere projecten.

Cultuurhistorie

De provincie stelt zich ten doel het cultuurhistorisch erfgoed te behouden, zichtbaar en beleefbaar te maken. Om dat te bereiken wordt prioriteit gegeven aan:

- Militair erfgoed waaronder de Grebbelinie en het Nota Ruimte Project Nieuwe Hollandse Waterlinie. Daarnaast zijn er middelen gereserveerd voor de afronding van Fort Vechten. Voor de overige onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie vindt mogelijk, in overleg met het Rijk, herschikking van Nota Ruimtemiddelen plaats. Daarnaast worden de werkzaamheden van Castellum Fectio afgerond;
- Historische buitenplaatsen waarvoor provinciale middelen zijn gereserveerd in het Parelfonds.

Landbouw

De provincie streeft naar een vitale duurzame landbouw. Daarvoor biedt zij mogelijkheden voor ontwikkeling en beheerste groei. Daarnaast heeft zij de ambitie de landbouw te verduurzamen waarbij belasting van het milieu wordt teruggedrongen en de landbouwbedrijven energie besparen of zelf opwekken. De landbouw speelt in de toekomst een rol bij het vervullen van maatschappelijke diensten op het gebied van natuur, landschap, waterbeheer, recreatie, stadslandbouw en zorg. Daarom zet de provincie in op:

- agrarische structuurversterking wordt in samenhang met andere prioritaire opgaven uitgevoerd (bijvoorbeeld het Akkoord van Utrecht, Binnenveld, Groot Wilnis Vinkeveen). Hiervoor worden POP-middelen met de benodigde cofinanciering vanuit de provincie gereserveerd. Ook worden de laatste landinrichtingsprojecten RAK Kromme Rijn en Noorderpark, afgerond;
- ontwikkelen van duurzame landbouw met inzet van POP-middelen met de benodigde cofinanciering en hernieuwbare energie.

Recreatie

Ook in de toekomst wil de provincie Utrecht dat er voldoende recreatiemogelijkheden en -voorzieningen zijn voor haar bewoners en bezoekers. Het Rijk heeft de financiering van de Recreatie om de Stad (RodS) echter stopgezet.

De provincie zet daarom in op:

- het, met de regionale partners waar onder de natuur- en recreatiebeheerders en de gemeenten, opnieuw tegen het licht houden van de gehele RodS-opgave rondom de stad Utrecht. In samenspraak met de gebiedspartijen wordt bekeken in hoeverre en met welke alternatieve financieringsconstructies de (reeds gerealiseerde en geplande) recreatieve

groengebieden toch aangelegd en beheerd kunnen worden. Het resterende deel van de oorspronkelijk gereserveerde provinciale cofinanciering wordt hiervoor ingezet;

- een belangrijk deel van de Groenblauwe structuur Amersfoort (incl. Vathorst Noord) en de Laakzone;
- gefaseerde inzet van provinciale middelen voor uitvoering van recreatie in Marickenland;
- poorten/Top's (incl. Pyramide) en recreatieve routes.

Leefbaarheid

Doelstelling is het stimuleren van een vitaal platteland met een gezonde economische- en sociale basis met bijbehorende voorzieningen die in overeenstemming zijn met de behoefte van bewoners en gebruikers.

Ingezet wordt op:

- afronding van de LEADER projecten met POP-middelen (tot 2013) met een deel van de benodigde cofinanciering van de provincie. De overige bijdragen verwacht de provincie van gemeenten en waterschappen.

Beheer

De situatie rondom *beheer van de EHS* is door het Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur aan verandering onderhevig. De consequenties worden in 2012 duidelijk, waarna de provincie een nieuwe beheervisie ontwikkelt.

De provincie heeft zich ten doel gesteld de ontwikkeling, exploitatie en het beheer en onderhoud van *bovenlokale recreatieve voorzieningen* duurzaam te organiseren. Dit vraagt om een aanpassing van de huidige werkwijze. Op dit moment is nog onduidelijk hoe het eindplaatje eruit zal zien.

Het beheer van *cultuurhistorisch erfgoed* is voor de provincie een beperkte taak.

Organisatie van de AVP

De provincie borduurt voort op de met de start van de AVP ingezette werkwijze. Er komen twee gebieden: Oost met twee gebiedscommissies (Utrechtse Heuvelrug/SVGV en Kromme Rijn) en West met één gebiedscommissie (De Venen,/De Utrechtse Waarden/Utrechtse Vecht en Weiden). De gebiedscommissies krijgen de juridische status van Adviescommissie. De gebiedscommissie Stad en Land Utrecht wordt omgevormd tot een stuurgroep om het programma RodS aan te sturen.

De gebiedscommissies worden (ambtelijk) ondersteund door een programmabureau dat zij zelf aansturen. Ieder gebied krijgt één programmabureau waarvoor de provincie menskracht ter beschikking stelt vanuit de provinciale organisatie. Ook de gebiedspartners kunnen mensen detacheren.

Het programmabureau ontvangt een beperkte bijdrage voor proceskosten zoals voor financiering van de directeur van het programmabureau (met ondersteuning) en voor huisvesting en algemene kosten.

Samen met de gebiedspartners worden Gebiedsprogramma's opgesteld waarin de provinciale AVP-doelen gekoppeld worden aan de lokale doelen. De provincie vraagt de gebiedscommissies te adviseren over de uitvoering van het programma. Indien er sprake is van een groot bestuurlijk belang of als kaders nog niet duidelijk zijn, kiest de provincie ervoor om op onderdelen zelf de planuitwerking en de uitvoering ter hand te nemen.

De provincie streeft ernaar met de herziene organisatiestructuur en aanpassing/versnelling van de processen (afhandeling subsidieverzoeken, efficiëntere P&C-cyclus, onderzoek naar programmasubsidies) te komen tot een slagvaardige organisatie die werkt aan realisatie van de doelen van het platteland.

1 Herzien Kaderdocument voor de Agenda Vitaal Platteland

1.1 Waarom een herzien Kaderdocument Agenda Vitaal Platteland?

Utrechts landelijk gebied als belangrijke pijler van een krachtige regio

De centrale ligging, de aantrekkelijke steden, de grote verscheidenheid aan landschappen, de kennisinstituten en het brede scala aan cultuur en cultuurhistorie maken de provincie Utrecht tot een aantrekkelijke regio. Aantrekkelijk voor mensen om te wonen en voor bedrijven om zich te vestigen. Het Utrechtse landelijk gebied levert een belangrijke bijdrage aan die aantrekkelijkheid. Daarom zet het 'Coalitieakkoord 2011-2015, Focus, Vertrouwen en Oplossingsgericht' onder andere in, op kwaliteitsverbetering van dit landelijk gebied.

De komende vier jaar wordt uitvoering gegeven aan provinciale programma's zoals Agenda Vitaal Platteland (AVP), Hart van de Heuvelrug en Ruimte voor de Lek. Met deze totale programmering is de komende vier jaar een bedrag van minimaal €190 miljoen gemoeid, waarvan ruim €150 miljoen via het programma AVP. Hieraan worden de uitkomsten van het Onderhandelingsakkoord over het deelakkoord Natuur toegevoegd zodra daarover duidelijkheid is.

Om krachtig te blijven zullen de vestigingsfactoren sterk en kwalitatief hoogwaardig moeten zijn. We zorgen daarom voor een evenwicht tussen wonen, werken en recreëren, bereikbaarheid en natuur en landschap. Dat vraagt een duurzame integrale aanpak van het provinciale beleid en heldere keuzes, waarbij we enerzijds scherp zijn op wat we willen beschermen en anderzijds ruimte bieden voor ontwikkelingen en maatschappelijke initiatieven.
Bron: Coalitieakkoord 2011-2015

In 2007 is de provincie gestart met het programma AVP en zij zet dit in samenwerking met gebiedscommissies voort. De Provincie Utrecht hecht veel waarde aan deze samenwerking. Er wordt draagvlak verkregen voor de opgaven en er vindt bundeling van kennis en middelen plaats wat leidt tot een versnelling van de uitvoering.

Met een slagvaardige organisatie en creatieve financieringsmogelijkheden wordt de sprong naar voren gemaakt. Er wordt gewerkt aan vraagstukken/opgaven op het gebied van natuur, water, bodem, milieu, landschap, cultuurhistorie, leefbaarheid, landbouw, recreatie en de reconstructie.

De Utrechtse aanpak en de tussentijdse evaluatie

Na invoering van de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) op 1 januari 2007 is de provincie samen met de Utrechtse gebieden² voortvarend aan de slag gegaan om uitvoering te geven aan haar ambities voor het landelijk gebied. Leidraad hiervoor was het Kaderdocument AVP 2007-2013, dat gebaseerd is op de Bestuurovereenkomst ILG tussen provincie Utrecht en het Rijk. Halverwege de ILG-periode heeft de Midterm Review (MTR) plaats gevonden. Deze heeft laten zien dat een integrale gebiedsgerichte aanpak haar vruchten afwerpt. Er zijn synergievoordelen behaald in de zin van bundeling van budgetten, efficiëntie, kwaliteit en/of draagvlak en dit alles gericht op versnelling van de uitvoering. De MTR heeft ook verbeterpunten naar voren gebracht die mede geleid hebben tot wijzigingen in de provinciale aanpak die in dit nieuwe Kaderdocument AVP 2012-2015 een plek hebben gekregen.

Bezuinigingstaakstellingen vragen om keuzes

De huidige economische crisis heeft geleid tot stevige bezuinigingsoperaties in de gehele breedte en bij alle organisaties. Zo ook bij het Rijk en de provincies. Dit heeft geleid tot (vervroegde) onderhandelingen tussen Rijk en IPO over bevoegdheden, realisatiedoelstellingen en de inzet van (Rijks)middelen voor het landelijk gebied. Op 20 september 2011 heeft dit geleid tot een Onderhandelingsakkoord decentralisatie Natuur. Een akkoord waarin de verantwoordelijkheden

² Kromme Rijn, De Utrechtse Waarden, De Venen, Utrechtse Vecht en Weiden, Heel de Heuvelrug, Gelderse Vallei en Eemland, Stad en Land Utrecht,

voor het landelijk gebied komen te liggen bij de provincies en waarin de bezuinigingstaakstelling van het Rijk (regeerakkoord 2010-2014) haar beslag heeft gekregen. Ook bij de provincie en haar partners ligt er een bezuinigingstaakstelling. Dat vraagt om het maken van duidelijke keuzes en naar het zoeken van creatieve oplossingen. Kortom: de Midterm Review en het Onderhandelingsakkoord geven alle reden om met een nieuw programma AVP te komen, dat inspeelt op al deze ontwikkelingen.

Een nieuw provinciaal programma voor het landelijk gebied

Het programma AVP 2012-2015 is een provinciaal programma met financiële bijdragen van de EU, het Rijk, de provincie en derden. De incidentele en structurele provinciale middelen worden ingezet op provinciale beleidsprioriteiten. De Rijksmiddelen voor de natuuropgaven zijn op dit moment nog niet vastgelegd. Nadat het Onderhandelingsakkoord definitief wordt vastgesteld (1 januari 2012), zullen de provincies namelijk onderling tot een verdeling moeten komen van de Rijksmiddelen die bestemd zijn voor natuuropgaven. Op dit moment is het nog onduidelijk hoe die verdeling voor de provincie Utrecht uit zal pakken.

De provincie kiest er voor om nu te komen tot een nieuw programma AVP vastgelegd in voorliggend Kaderdocument AVP 2012-2015. De provincie maakt zich hard voor alle onderdelen uit dit Kaderdocument. Dus ook voor die onderdelen waarvan de financiering op dit moment nog onduidelijk is. Er wordt gestart met de uitvoering van die onderdelen waarvoor de financiering geregeld is omdat de provincie verder wil en zij erop vertrouwt dat ook de andere onderdelen tot uitvoering kunnen komen.

Het Kaderdocument geeft inzicht in:

- 1 Het inhoudelijke programma (op hoofdlijnen) met een onderbouwing van de gemaakte keuzes. Daarbij wordt aangegeven of de bijbehorende middelen beschikbaar zijn of afhankelijk zijn van de nog te voeren onderhandelingen met de provincies. Ook wordt inzicht gegeven in de oorspronkelijke doelen en de reeds geleverde prestaties;
- 2 De beschikbare middelen en financieringsvormen (Europa, Rijk, Provincie, derden) die worden ingezet om projecten van de grond te krijgen of aan te jagen om ambities en doelen te bereiken. Aangegeven wordt of beschikbaarheid van de middelen afhankelijk is van de interprovinciale onderhandelingen;
- 3 De sturingsfilosofie, rol-, taak- en verantwoordelijkheidsverdeling binnen en buiten het provinciehuis en de daarop afgestemde organisatiestructuur;
- 4 Het instrumentarium waaronder de P&C-cyclus en procedures om doelen efficiënt en effectief te realiseren;
- 5 Het verbinden en koppelen van delen uit het programma AVP met delen van andere provinciale programma's en (concern)projecten met betrekking tot het landelijk gebied.

1.2 Werkwijze totstandkoming van het nieuwe Kaderdocument

Het opstellen van dit Kaderdocument 2012-2015 is een provinciale verantwoordelijkheid. Gekeken is naar wat al gerealiseerd is, welke bestuurlijke afspraken er gemaakt zijn, welke provinciale doelen prioriteit moeten krijgen, en of er nieuwe ontwikkelingen zijn die een plaats moeten krijgen in het nieuwe programma. Omdat de samenwerking met de gebiedspartners in de komende periode wordt voortgezet, zijn de gebieden bij de totstandkoming van het Kaderdocument betrokken. Deze werkwijze is een voortzetting van de werkwijze die de afgelopen periode gehanteerd is en tot een breed gedragen programma heeft geleid. Samen met de gebiedspartners werkt de provincie aan de realisatie van een programma waarbij ieder zijn eigen verantwoordelijkheid neemt om te komen tot een vitaal platteland.

Het Kaderdocument staat niet op zichzelf. Verschillende documenten zijn richtinggevend geweest bij het formuleren van de opgaven. Dit zijn het Coalitieakkoord, het Onderhandelingsakkoord, de

Kadernota Ruimte, het Voorontwerp Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2025, het Kaderdocument AVP 2007-2013, Waterplan, Provinciaal milieubeleidsplan, MTR en het Natuurbeheerplan.

1.3 De drie onderdelen van de AVP

De AVP bestaat uit drie onderdelen: het Kaderdocument, de Gebiedsprogramma's en het Subsidiekader. Het Kaderdocument bevat het integrale provinciale programma en de financiële middelen. Na vaststelling van het Kaderdocument wordt in overleg met de gebiedspartners het Gebiedsprogramma opgesteld. Dit is een breed integraal programma waarin de doelstellingen en financiële middelen van provincie én gebieden zijn samengevoegd en vertaald naar concrete projecten/opgaven met bijbehorende financiering.

De provincie vraagt de gebiedspartners in de gebiedscommissie met voorstellen te komen om het Gebiedsprogramma tot uitvoering te brengen.

1.4 Status van het Kaderdocument

Dit Kaderdocument geeft de kaders aan waarbinnen Gedeputeerde Staten zorg zullen dragen voor de uitvoering van het beleid in het landelijk gebied. Beschreven wordt wat de provincie wil op de langere termijn, wat zij in de periode 2012-2015 gaat doen en haar financiële inzet daarvoor. Voor de totale ambitie is ook ná deze periode financiële inzet nodig. Hiervoor volgt een voorstel voor de begroting van 2013. De resultaten van de uitwerking van het Onderhandelingsakkoord (verwacht medio 2012) worden meegenomen in dit voorstel.

1.5 Leeswijzer

Het Kaderdocument is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk twee geeft de visie op het Utrechtse landelijk gebied weer. Ook wordt kort ingegaan op de context op nationaal en Europees niveau. Hoofdstuk drie beschrijft de oorspronkelijke opgaven per thema. U vindt een beknopte beschrijving van het thema, een beknopte beschrijving van wat er gerealiseerd is en wat de opgave voor de komende periode is. De prioritering binnen die opgaven wordt daarbij toegelicht.

Hoofdstuk vier beschrijft het beschikbare budget (waarbij voorlopige aannames zijn gedaan voor de verdeling van de Rijksmiddelen voor natuur) en de verdeling naar de opgaven.

In hoofdstuk vijf wordt de werkwijze beschreven om deze opgaven te realiseren. Hierin staan de huidige werkwijze en organisatiestructuur beschreven, gevolgd door de nieuwe. Ook komt het in te zetten instrumentarium aan bod.

De manier waarop verantwoording wordt afgelegd door de uitvoeringpartners en de interne verantwoordingscyclus, is opgenomen in hoofdstuk zes. Het benodigde instrumentarium komt aan de orde en de wijzigingen ten opzichte van de werkwijze in de periode 2007-2011 worden toegelicht.

2 Naar een vitaal landelijk gebied

2.1 Gewenste ontwikkeling van het landelijk gebied

Als tegenhanger voor de grote binnenstedelijke opgave streeft de provincie Utrecht naar een landelijk gebied met hoge kwaliteit (een vitaal platteland), waarbij stad en land goed met elkaar zijn verbonden. De provincie werkt daartoe samen met haar partners aan de sociaal-economische en ecologische vitalisering van het landelijk gebied, met aandacht voor bereikbaarheid, toegankelijkheid en (be)leefbaarheid ervan.

Het voorontwerp Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2025 (PRS) geeft richting aan die ambities. Hieronder zijn voor de verschillende AVP thema's de voorgenomen ontwikkelingen beschreven.

Vanuit de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de natuur en de bijdrage die dat levert aan de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat van de provincie, zet de provincie in op het verder ontwikkelen van een vitaal en samenhangend stelsel van natuurgebieden. Verbetering van de wisselwerking tussen het bodem- en watersysteem, de natuur en het menselijk handelen, moet een goed antwoord bieden op de meeste situaties van wateroverlast of -tekort. Dankzij een goed beheer kunnen natuurwaarden behouden blijven en versterkt worden.

Voor het behoud van de biodiversiteit en dus de kwaliteit van de natuur is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) het belangrijkste instrument. De aangekondigde bezuinigingen van het kabinet op ILG en de daaruit voortvloeiende herijking (verkleining) van de EHS eind 2010, waren aanleiding om voor de herijking van de Utrechtse EHS het bestuurlijke traject van het Akkoord van Utrecht op te zetten. De provincie heeft dit Akkoord samen met maatschappelijke organisaties opgesteld. Dit akkoord is het uitgangspunt voor het provinciaal natuurbeleid voor de komende jaren. De ruimtelijke aspecten worden verankerd in de structuurvisie.

Voor de ontwikkeling van een economisch vitale landbouw biedt de provincie ruimte, ook vanwege de rol die de landbouw heeft bij het in stand kunnen houden van het aantrekkelijke agrarische cultuurlandschap. De landbouw is nog steeds een belangrijke drager van het landelijk gebied. Goede productieomstandigheden en innovatiekracht geven de landbouw het noodzakelijke economisch perspectief. Ook professionalisering van de landbouwverbreding, zoals door zorg-, en recreatief- en toeristisch aanbod, natuurbeheer, het leveren van streekproducten en de productie van duurzame energie, dragen bij aan dit perspectief.

Zowel vanwege de toenemende vraag naar recreatie als het hebben van een tegenhanger van de toenemende verdichting in de dorpen en steden, zijn ruimtelijke ontwikkelingen voor vrijetijdsbesteding gewenst. Ook de ontwikkeling van herkenbare en beleefbare cultuurhistorie draagt hieraan bij, even als rust en stilte. De door de provincie voorgenomen ontwikkeling draagt bij aan het vanuit de steden en dorpen bereikbaar, toegankelijk en beleefbaar maken van het landelijk gebied. Voorzien moet worden in de toegenomen behoefte aan recreatiemogelijkheden op korte afstand van de woonomgeving. De eenheid tussen stad en ommelanden wil de provincie versterken.

De aantrekkelijkheid van het landschap wordt in belangrijke mate mede bepaald door de kernkwaliteiten. Ingezet wordt op het behoud en versterking van deze kernkwaliteiten. Dit sluit vaak aan bij de cultuurhistorie van het landschap. De provincie wil de cultuurhistorische kwaliteiten van vooral de landgoederen en buitenplaatsen, het militaire erfgoed en het agrarisch cultuurlandschap behouden, versterken en beleefbaar maken.

De provincie verwacht geen krimp in de Utrechtse dorpen en steden. Wel is er sprake van vergrijzing en ontgroening in de dorpen. Dit heeft gevolgen voor de leefbaarheid op het platteland. Belangrijk is de economische vitaliteit te stimuleren.

De hierboven beschreven ontwikkelingen zijn in hoofdstuk drie vertaald naar concrete opgaven voor de korte termijn (2015). Op deze wijze levert de AVP haar bijdrage voor het behoud van een krachtige regio.

2.2 De beleidscontext op Rijks- en Europees niveau

Rijksniveau

De concept Ruimtelijke Structuurvisie van het Rijk geeft onder andere aan dat de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van belang zijn voor de identiteit van een gebied en voor de concurrentiekracht van Nederland. Het beleid ten aanzien van de Nationale Landschappen is een provinciale verantwoordelijkheid.

Het Onderhandelingsakkoord geeft aan dat de herijkte nationale EHS door de provincies wordt gerealiseerd. De middelen die vanuit het Rijk hiervoor beschikbaar zijn, zijn mogelijk onvoldoende om de internationale doelen te kunnen realiseren. Daarom gaan Rijk en provincies in 2016 evalueren, waarbij wordt nagegaan welke andere maatregelen, naast de herijkte EHS, ingezet kunnen worden om de internationale doelen te behalen. Het Rijk heeft de opgave van de robuuste ecologische verbindingen geschrapt.

Tot 2021 maken op landelijk niveau circa 50% van de Natura 2000-gebieden (met natuurwaarden van Europees belang) deel uit van de herijkte EHS. Uit de genoemde evaluatie in 2016 moet blijken hoe het restant van de internationale verplichtingen na 2021 gerealiseerd wordt.

Het Rijk verwacht dat de provincies de (beperkte) beschikbare middelen gericht zullen inzetten op het realiseren van de internationale verplichtingen via afronding van de herijkte EHS en het voeren van adequaat beheer. Hiervoor is een scherpe prioriteitstelling nodig bij de inzet van de beschikbare middelen voor inrichting en beheer in de beheerplannen Natura 2000, Kaderrichtlijn Water en de soortenbescherming, vanwege internationale verplichtingen. Bij de realisatie van de EHS zal aandacht zijn voor de toegankelijkheid, de recreatieve-, de cultuurhistorische- en de landschappelijke waarden. Ook wordt aansluiting gezocht bij de realisatie van andere maatschappelijke opgaven zoals waterberging.

De herijkte EHS is het belangrijkste Nederlandse instrument voor het keren van de internationale achteruitgang van biodiversiteit. De mogelijkheid voor soorten om zich tussen natuurgebieden te verplaatsen wordt vooral gerealiseerd via landbouwgebied en ander particulier beheerd groengebied. Het Rijk zet in op vergroening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Daarmee kunnen grondeigenaren worden gestimuleerd een groenblauwe dooradering van het landschap te realiseren door bijvoorbeeld natuurlijke akkerranden, sloten, recreatieve routes en kavelafscheidings. Ook rondt het Rijk het Meerjarenprogramma Ontsnippering af voor het opheffen van knelpunten tussen de nationale EHS en bestaande rijksinfrastructuur. Daarnaast wordt nieuwe infrastructuur ingepast binnen de wettelijke eisen aan inpassing van infrastructuur. Vanuit de waterveiligheid en de zoetwatervoorziening heeft het Rijk belang bij het afremmen van bodemdaling in veenweidegebieden en een goede bufferwerking in het regionale watersysteem om afwenteling op nationale opgaven te voorkomen. Provincies en gemeenten maken samen met waterschappen afspraken over ruimtelijke keuzes om dit belang te behartigen.

Europees niveau

Vanuit de EU zijn de volgende programma's en richtlijnen vooral van belang. Het Plattelands Ontwikkelingsprogramma 2 (POP2) loopt tot 2014 waarna een nieuwe Europese Plattelandsverordening (POP3) van kracht zal zijn. In het kader van de herziening van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) vindt een vergroening plaats van de 1^e pijler. Inkomenssteun wordt in toenemende mate gekoppeld aan maatschappelijke doelen. Het ministerie

van EL&I legt de nadruk op innovatie gericht op de landbouw en agrarisch natuurbeheer georganiseerd in collectieven vanuit de 1^e pijler. Voor de provincie is het van belang de regierol te behouden bij een gebiedsgerichte aanpak van de POP maatregelen daar waar wettelijke taken (o.a. natuur) in het geding zijn. Naast het agrarisch natuurbeheer dat via het POP wordt gefinancierd, is een brede plattelandsontwikkeling nog steeds relevant ook in de nieuwe periode. Dit betekent dat ook thema's als bevordering van toerisme en recreatie, leefbaarheid en landelijk erfgoed tot de doelen zouden moeten behoren in het nieuwe POP-programma.

In de onderhandelingen over POP3 trekt de provincie samen op met de andere Randstadprovincies en mikt op een vergelijkbare bijdrage vanuit POP3 als in het huidige POP2 programma wat neer komt op een bedrag van tussen de 20 en 25 miljoen euro voor 2014-2021.

Samen met de andere Randstadprovincies wil de provincie Utrecht ook na 2013 in aanmerking komen voor de structuurfondsen. Behoud van het regionale beheer van de structuurfondsen is hierbij één van de speerpunten.

Voor wat betreft de Europese verplichtingen zijn de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Natura 2000 (o.a. Vogel- en Habitatrichtlijn) van belang.

3 De opgaven voor de Agenda Vitaal Platteland 2012-2015

3.1 Een integraal programma voor een robuust landelijk gebied

In de eerste ILG-periode zijn veel opgaven in het landelijk gebied gerealiseerd, maar het werk is nog niet klaar. Opgaven waarover al afspraken zijn gemaakt en nieuwe opgaven als gevolg van veranderingen in het speelveld, worden in de vervolgperiode opgepakt. De provincie doet dit om het landelijk gebied verder te ontwikkelen.

De opgaven zijn, in overleg met de gebieden, opgenomen in het integrale provinciale AVP-programma 2012-2015, wat in dit hoofdstuk is beschreven. Per beleidsthema wordt aangegeven wat de ambitie is, wat al gerealiseerd is en wat geprogrammeerd is voor de periode 2012-2015.

Het gaat daarbij om de volgende beleidsthema's:

- natuur, water en bodem (§ 3.2)
- landschap (§ 3.3)
- cultuurhistorisch erfgoed (§ 3.4)
- landbouw (§ 3.5)
- recreatie (§ 3.6)
- leefbaarheid (§ 3.7)

Daarnaast zijn de Westelijke Veenweiden (§ 3.8), Reconstructie Gelderse Vallei/Utrecht Oost (§ 3.9) en het programma Nieuwe Hollandse Waterlinie (§ 3.10) van belang.

De thema's duurzaamheid, klimaat en energie zijn niet als aparte thema's benoemd. De provincie vraagt partijen bij de uitvoering van projecten kansen voor duurzaamheid te benutten. Daarnaast zet de provincie in op het zo veel als mogelijk klimaatbestendig uitvoeren van projecten en benut zij kansen om energiebesparing en duurzame opwekking van energie in de AVP-opgaven mee te koppelen.

De AVP-opgaven zijn omvangrijker dan in een periode van vier jaar met beperkte middelen gerealiseerd kan worden. Daarom wordt ingezet op de hoogste prioriteit per beleidsthema, zo veel als mogelijk in de lijn van eerder gemaakte bestuurlijke afspraken. Daarnaast worden opgaven meegekoppeld, dat wil zeggen, uitgevoerd in combinatie met andere opgaven. Ook worden opgaven en geldstromen vanuit andere programma's en richtlijnen zoveel als mogelijk integraal meegeprogrammeerd in de AVP.

3.2 Natuur, water en bodem

De opgaven voor de thema's water en bodem zijn integraal onderdeel van het thema natuur. Deze zijn daarom in deze paragraaf beschreven.

De provincie Utrecht kent een grote variatie in natuurgebieden en daar voorkomende plant- en diersoorten. Deze variatie is voor een belangrijk deel te danken aan de variatie in bodem- en watersystemen en landschappen in de provincie. De provincie wil deze biodiversiteit behouden en versterken. Het water- en bodembeleid waarmee de provincie streeft naar duurzame, robuuste water- en bodemsystemen is hiermee onlosmakelijk verbonden. Met haar natuurbeleid levert de provincie ook een bijdrage aan de recreatiemogelijkheden en de algemene leefkwaliteit in de provincie. Realisatie van de natuurdoelstellingen vindt zo veel als mogelijk plaats met koppeling aan andere doelen zoals waterveiligheid en -kwaliteit of recreatie.

Een aantal natuurgebieden is internationaal of nationaal van belang en aangewezen als Natura 2000-gebied of beschermd natuurmonument in het kader van de Natuurbeschermingswet. Voor deze gebieden heeft de provincie een extra verantwoordelijkheid om de natuurkwaliteit te behouden of te ontwikkelen.

Om de biodiversiteit te behouden en te versterken werkt de provincie aan:

- Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)
- Wettelijke bescherming van natuurgebieden (Natura 2000 en NB-wet)
- Beheer van natuurgebieden binnen de EHS
- Beheer en ontwikkeling van natuurwaarden buiten de EHS

- Kwaliteitsverbetering van natuurgebieden door o.a. verdrogingsbestrijding en realisatie KaderRichtlijn Water-doelen (KRW)
- Realisatie van verbindingen en ecoducten tussen natuurgebieden.

Deze opgaven zijn opgenomen in de subthema's Realisatie van de Ecologische hoofdstructuur (§ 3.2.1) en Kwaliteitsverbetering van natuur (§3.2.2).

Voor beheer en beleving van natuur is daarnaast het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (§ 3.2.3) van belang. Het onderwerp beheer in bredere zin komt in een aparte paragraaf (§ 3.11) aan het einde van dit hoofdstuk terug.

3.2.1 Realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur is een samenhangend netwerk van bestaande en nieuwe natuurgebieden. De EHS is het belangrijkste middel om de biodiversiteit te behouden. De Natura 2000- en natuurbeschermingswetgebieden maken onderdeel uit van deze EHS. De realisatie van de EHS vindt plaats door middel van verwerving of functiewijzing via particulier natuurbeheer en via inrichting en beheer. Daarnaast worden ontsnipperingsmaatregelen genomen, zoals de aanleg van ecoducten.

De oorspronkelijke ambitie voor de Utrechtse Ecologische Hoofdstructuur (gestart met het beleidsplan Natuur en Landschap, BNLU, in 1992) bestaat uit 11.230 ha nieuwe en circa 25.000 ha bestaande natuur. Daarnaast maakt ook 7.053 ha beheersgebied deels onderdeel uit van de EHS. De taakstellingen zijn nader uitgewerkt in het provinciale Natuurbeheerplan en op de EHS-kaart in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie.

Gerealiseerd 2007-2011

In totaal is inmiddels ruim 5.000 ha grond verworven of via particulier natuurbeheer omgezet naar natuurgrond, waarvan ruim 1.600 in de periode 2007-2011 (inclusief ruilgronden).

Van de oorspronkelijke taakstelling van 11.230 ha moet nog ongeveer 6.000 ha gerealiseerd worden.

De inrichting is de afgelopen periode achtergebleven bij de grondaankopen en komt op een totaal van ruim 2.000 ha, waarvan 260 ha in de periode 2007-2011 gerealiseerd is. Er moet nog bijna 3.000 ha worden ingericht.

Wegen kunnen een moeilijk neembare barrière zijn voor dieren. Ecoducten zijn een goede manier om wegen voor hen passeerbaar te maken. In de afgelopen periode zijn drie ecoducten gerealiseerd.

De opgave 2012-2015

Mede door de bezuinigingen zal de oorspronkelijke doelstelling (11.320 ha nieuwe natuur, waarvan nog 6.000 ha te realiseren) niet in 2018 gerealiseerd kunnen worden. Het Onderhandelingsakkoord gaat uit van een herijkte EHS welke is afgerond in 2021. De herijking van deze opgave heeft in Utrecht al plaatsgevonden met het Akkoord van Utrecht.

Het Akkoord van Utrecht is op 9 juni 2011 ondertekend door GS van Utrecht, LTO-Noord, Natuurmonumenten, de Natuur & Milieu Federatie Utrecht, UPG, Agrarische Natuurverenigingen, Staatsbosbeheer, Landschap Erfgoed Utrecht, Het Utrechts Landschap en de Reconstructiecommissie GV/UO. De gebiedscommissies zijn hierbij betrokken. In het Akkoord van Utrecht heeft de provincie samen met de partners een gezamenlijke ambitie uitgewerkt voor de herijkte EHS die tot 2018 gerealiseerd wordt. Het gaat hierbij om gebieden met de hoogste prioriteit: natuurontwikkeling die noodzakelijk is om te voldoen aan de Europese verplichtingen (zoals Natura 2000), om gebieden waar sprake is van verregaande bestuurlijke afspraken en overige gebieden die ecologisch van groot belang zijn.

In het **Akkoord van Utrecht** zijn afspraken gemaakt over de opgave nieuwe natuur:

- 1500 hectare nieuwe EHS zal gerealiseerd worden tot 2018 door middel van verwerving of particulier natuurbeheer, inrichting en beheer. Deze hectares worden vastgelegd in de PRS en het Natuurbeheerplan.
- 3000 hectare van de oorspronkelijke opgave in de PRS wordt begrensd als 'Groene Contour'. Hiervoor geldt geen provinciale aankoopplicht en geen aanvullende planologische beperkingen voor de landbouw. Wel worden er mogelijkheden geboden om op vrijwillige basis met nieuwe (ruimtelijke) arrangementen natuur te ontwikkelen. Zodra deze hectares natuur zijn gerealiseerd worden ze onder het beschermingsregime van de EHS gebracht.
- De resterende 1500 hectare van de oorspronkelijke EHS opgave worden (voor zover nodig) ontgrensd in PRS en Natuurbeheerplan en maken geen onderdeel meer uit van de EHS.
- Er worden nieuwe afspraken gemaakt voor oplossing van de problematiek van de landbouwbedrijven die te maken hebben met de ongewenste externe werking voor ammoniak van de Natuurbeschermingswetgebieden buiten Natura 2000-gebieden in samenhang met een herstelstrategie voor deze gebieden.

Voor het Akkoord van Utrecht stelt de provincie een realisatiestrategie op. In deze realisatiestrategie wordt ingegaan op de wijze waarop bovenstaande doelen gerealiseerd worden. Ook wordt nader ingegaan op de circa 3.000 ha van de in de voorgaande periode (tot 2011) verworven gronden die nog moet worden ingericht, waarvan 1.500 essentieel is voor de internationale verplichtingen. In de realisatiestrategie wordt ook ingegaan op de besteding van de incidentele en structurele provinciale middelen.

Het Onderhandelingsakkoord geeft nog geen duidelijkheid over de verdeling van Rijksmiddelen (geld en grond) en van de nationale EHS-taakstellingen over de provincies. Zodra dat bekend is, wordt dit opgenomen in de realisatiestrategie.

Met de voortzetting en uitwerking van een aantal gebiedsconvenanten en inrichtingsplannen wordt een belangrijk deel van de EHS-opgave ingevuld. Zo heeft de provincie haar inzet op de afspraken Bethunepolder, Groot Wilnis-Vinkeveen, Wilnisse Bovenlanden en Groot Mijdrecht Noord geprogrammeerd. Versobering van het huidige inrichtingsplan voor Groot Mijdrecht Noord wordt onderzocht, dit kan leiden tot aanpassingen. Daarnaast zet zij in op gefaseerde uitvoering van de convenanten den Treek-Henschoten, De Boom en Groene agenda Leusden.

Genoemde projecten dienen veelal niet alleen het thema natuur maar ook thema's als landbouw, water en recreatie.

De ambitie is om de komende jaren op 10 plaatsen maatregelen met een verbindende werking te realiseren om daarmee de barrièrewerking voor dieren op te heffen. In het Coalitieakkoord is besloten om drie ecoducten te realiseren bij de N226 Maarsbergen-Leersum, N227 Maarn-Doorn en N237 Utrechtseweg Griftenstein (waarvoor sanering tankstations bij de Bilt noodzakelijk lijkt). Bij de overige projecten kiest de provincie voor het treffen van verkeersmaatregelen in combinatie met de aanleg van kleine faunapassages, tenzij zwaarwegende verkeersveiligheidsoverwegingen dit onmogelijk maken. Het geldt dat voor deze verkeersmaatregelen beschikbaar is, is onderdeel van het Strategisch Mobiliteitsplan Provincie Utrecht (SMPU).

Daarnaast zet de provincie in op beleidsonderdelen natuurherstel, leefgebieden en regionaal maatwerk met een beperkt budget.

Naast het AVP investeert de provincie samen met Rijk en Gemeenten ook in de projecten Ruimte voor de Lek en Hart van de Heuvelrug in de omvang en kwaliteit van de EHS (zie ook 4.2).

3.2.2 *Kwaliteitsverbetering van natuur*

Voor het bereiken van de biodiversiteitsdoelen is - naast voldoende areaal (kwantiteit) - de kwaliteit van de bestaande en de ontwikkelde natuur van belang. Deze wordt in sterke mate bepaald door de juiste milieukwaliteit van bodem, water en lucht (stikstof).

De natuurkwaliteit wordt onder meer verbeterd door het treffen van inrichtingsmaatregelen, het optimaliseren van de waterhuishouding in en om de natuurgebieden (=verdrogingsbestrijding) en het realiseren van gestelde kwaliteitsnormen voor bodem en water.

Internationale verplichtingen zoals de KaderRichtlijn Water (KRW) en de Europese Vogel en Habitatrichtlijn (Natura 2000) worden als norm gehanteerd. Ook van belang zijn de kritische deposities (waaronder ammoniak) op de kwetsbare vegetaties in deze gebieden.

In de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Utrecht negen gebieden aangewezen waar specifieke plant- en diersoorten en hun leefomgeving beschermd moeten worden, de Natura 2000-gebieden. Deze Natura 2000-gebieden maken daarom deel uit van categorie 1 in het Akkoord van Utrecht (met uitzondering van een deel van Binnenveld). In de Beheerplannen voor deze gebieden wordt in beeld gebracht welke maatregelen nodig zijn om de doelen te bereiken en wie daarvoor verantwoordelijk is. Daarnaast wordt in de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) beschreven welke maatregelen in en rondom de Natura 2000-gebieden genomen kunnen worden om de negatieve impact van uitbreiding van veehouderij in de omgeving te voorkomen.

De Europese Kaderrichtlijn Water schrijft de vaststelling van de ecologische en chemische doelen voor oppervlaktewater en grondwater voor. De provincie heeft de KRW-doelen vastgelegd in het Waterplan Provincie Utrecht (2010-2015). Het plan bevat daarmee de afspraken die in het kader van de KRW bij de EU zijn aangemeld via het Stroomgebiedbeheerplan Rijndelta van het Rijk. De KRW-doelen om ecologisch gezonde watersystemen te realiseren dragen bij aan de kwaliteit van veel Utrechtse natuurgebieden.

De realisatie van de KRW-maatregelen voor kwaliteit van het oppervlaktewater is op basis van het provinciaal Waterplan (2010-2015) grotendeels geregeld via de programmering van de Waterschappen.

De provincie Utrecht is zelf verantwoordelijk voor de maatregelen voor het bereiken van de goede grondwaterkwaliteit en- kwantiteit.

De provincie heeft in 2007 de TOP-lijst van verdroogde EHS-gebieden vastgesteld. Het gaat om 12 TOP- én 19 SUBTOP-gebieden. Van de 12 TOP-gebieden hebben er zeven ook de Natura 2000-status; twee van deze vormen één Natura 2000-gebied. In deze gebieden wordt met voorrang de waterhuishouding geoptimaliseerd om de natuurkwaliteit in de EHS op orde te krijgen. Over de aanpak van de 12 TOP-gebieden heeft de provincie in 2008 een convenant afgesloten met de regionale partners (o.a. waterschappen, terreinbeheerders en LTO), waarbij met name de waterschappen als medefinanciers en uitvoerders belangrijke partners zijn. Voor 2010 zijn de maatregelen in beeld gebracht met het streven om zo snel mogelijk, maar in ieder geval voor 2014 maatregelen uit te voeren om een optimale situatie in deze natuurgebieden te bereiken.

Naast deze kwaliteitsaspecten zijn ook stilte en donkerte van belang. Voor het bewaren van stilte zijn door de provincie Stiltegebieden aangewezen (uitvoering via PRS en PMV, de provinciale milieuverordening). Het bewaren van donkerte en voorkomen van lichthinder wordt meegenomen in diverse beleidsplannen en bijbehorende uitvoering, zoals in de Kwaliteitsgidsen Utrechtse Landschappen.

Gerealiseerd 2007-2011

Voor de Natura 2000-gebieden is in deze periode vooral geïnvesteerd in het opstellen van de beheerplannen. Deze beheerplannen zijn noodzakelijk om te bepalen welke maatregelen getroffen moeten worden om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren.

Ten behoeve van verdrogingsbestrijding is de periode 2007-2011 vooral gebruikt voor onderzoek en het opstellen van maatregelenplannen voor de TOP- en SUBTOP-gebieden. Dit is opgepakt in integrale gebiedsprocessen. Voor een aantal gebieden blijken overigens geen aanvullende maatregelen nodig te zijn. Voor de zeven TOP-gebieden die ook Natura 2000-status hebben, zijn concept beheerplannen opgesteld.

In het kader van de uitvoering van de KRW zijn natuurvriendelijke oevers, beekherstelprojecten en vispassages gerealiseerd en zijn riooloverstorten aangepakt. Uitvoering van KRW-maatregelen in vijf synergieprojecten is opgestart.

De opgave 2012-2015

Hoogste prioriteit wordt gegeven aan maatregelen in de vier zogenoemde 'Sense of Urgency' gebieden: Oostelijke Vechtplassen (Noorderpark, incl. Bethunepolder), Nieuwkoopse plassen en de Haeck (schraallanden van de Meije), Binnenveld (Hel en Blauwe Hel) en Groot Zandbrink. Dit zijn Natura 2000-gebieden die binnen de KRW zijn aangewezen als 'Sense of Urgency' gebieden. In deze gebieden is de huidige waterhuishoudkundige situatie zodanig dat, indien niet snel maatregelen worden genomen, onherstelbare schade aan de natuur optreedt. Deze maatregelen dienen volgens Europese afspraken uiterlijk 2015 te zijn uitgevoerd. Vervolgens krijgen de drie TOP-gebieden Botshol en Kolland & Overlangbroek, met Natura 2000 status maar zonder 'Sense of Urgency', prioriteit, gevolgd door de overige vijf TOP-gebieden en tenslotte de SUBTOP-gebieden. Gebieden waar geen aanvullende maatregelen nodig blijken te zijn, zullen van de (SUB)TOP-lijst worden gehaald.

Bij de aanpak van gebieden zal naast deze prioritering meewegen in hoeverre realisatie op korte termijn mogelijk is. Dit kan tot verschuiving in aanpak van gebieden leiden. De provincie zal samen met de waterschappen bepalen welke opgaven nog uitgevoerd worden met de beschikbare middelen en op welke wijze aanvullende middelen worden gezocht. Koppeling zal worden gezocht met uitvoering van maatregelen KRW en met landbouwmaatregelen: zoeken naar kansen en synergie.

De uitvoering van KRW-maatregelen in de synergieprojecten EVZ Gelderse vallei, de Schammer, Baggeren Wielen en Waaien Eemland, natuurontwikkeling/waterberging Grecht, duurzame inrichting Kromme Rijn en herinrichting Ouwenaar-Haarriijn, wordt afgerond. De provincie is hierbij cofinancier. Daarnaast worden maatregelen uitgevoerd in de overige gebieden uit het stroomgebiedsplan die zijn aangemeld bij de EU. De waterschappen zijn in deze uitvoerder en financier.

In het kader van de PAS worden maatregelen apart uitgewerkt waarmee de stikstofbelasting op Natura 2000-gebieden wordt beperkt. In het kader van de decentralisatie zullen met het Rijk afspraken gemaakt worden over de bekostiging van de maatregelen van de PAS.

3.2.3 Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug (NPUH)

Nationale Parken zijn door het Rijk aangewezen samenwerkingsverbanden waarbij partijen gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de bescherming en ontwikkeling van de kwaliteit van de natuur. In Utrecht is dat Nationaal Park de Utrechtse Heuvelrug. Het Rijk ziet hier vanaf 2012 geen Rijkstaak meer in.

Gerealiseerd 2007-2011

In de periode tot en met 2011 is er gewerkt aan de uitvoering van het Beheers- & Inrichtingsplan (BIP): projecten gericht op het bevorderen van natuurbehoud, natuurgerichte recreatie, herstel en beleving van landschap en cultuurhistorie, communicatie en educatie en bevorderen van onderzoek.

De opgave 2012-2015

De provincie zal in overleg met andere provincies bepalen of, en in welke vorm, de Nationale Parken worden voortgezet.

In de voorontwerp PRS heeft de Utrechtse Heuvelrug de koers 'aaneengesloten natuur en recreatie' gekregen. De provincie richt zich op het verder versterken van de robuuste eenheid van de Heuvelrug ter versterking van de natuurwaarden en het recreatieve gebruik.

Op dit moment loopt het proces om het NPUH uit te breiden tot het gebied ten zuiden van de A28. Hiervoor is in 2011 het Ontwikkel- en Beheerplan NPUH A12-A28 opgesteld en wordt aangehaakt op uitwerkingen vanuit de visie Heel de Heuvelrug (2011).

3.3 Landschap

De provincie Utrecht is één van de mooiste provincies van Nederland met vijf nationale landschappen (Groene Hart, Nieuwe Hollandse Waterlinie, Arkemheen-Eemland, Rivierengebied, Stelling van Amsterdam) en een provinciaal landschap: de Utrechtse Heuvelrug. Het landschap is deels gevormd door de sporen die wind, rivieren en zee gedurende tienduizenden jaren hebben achtergelaten. Daar waar deze sporen nog duidelijk zichtbaar zijn, wordt gesproken over aardkundige waarden. Voorbeelden zijn de Grebbeberg bij Rhenen en de Lange en Korte Duinen bij Soest. De provincie Utrecht kent inmiddels zeven aardkundige monumenten.

De diversiteit van de Utrechtse landschappen vormt een belangrijke kwaliteit van de woon-, werk- en leefomgeving van de inwoners van Utrecht. De provincie zet in op het behoud en actief ontwikkelen van landschappelijke kwaliteit via haar ruimtelijk beleid, de aanleg en herstel van landschappelijke elementen, aanleg routes en beleefbaar maken van het landschap, verwijderen van storende bebouwing en beperkt herstel van historische bebouwing. De belevingswaarde van de aardkundige waarden wordt vergroot.

Gerealiseerd 2007-2011

In de AVP periode 2007-2011 zijn de middelen voor behoud en versterking van het waardevolle landschap en landschapskwaliteit volledig benut. Er is veel geïnvesteerd in communicatie en educatie en er zijn concrete projecten uitgevoerd, gericht op landschappelijke inpassing, herstel landschapselementen en inrichting van erven en landschapsbeeldkwaliteitsplannen en projecten gericht op het beleven van het cultuurhistorische landschap.

Daarnaast zijn de Kwaliteitsgidsen Utrechtse Landschappen opgesteld als inspiratiebron binnen maar vooral ook buiten het provinciehuis, en als bouwsteen voor de provinciale structuurvisie.

Door middel van subsidiëring met de regelingen Kleine Landschapselementen (KLE) en de SNL worden veel landschapselementen in stand gehouden. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt zo goed mogelijk rekening gehouden met de aanwezige aardkundige waarden. Sinds 2007 zijn drie boekjes met daarin aardkundig interessante wandel- en fietsroutes verschenen.

De opgave 2012-2015

Voor landschappen stelt de provincie in de periode 2012-2015 de volgende prioriteiten:

1. Continuering van beheer van landschapselementen
2. Meekoppeling bij realisatie van andere doelstellingen (m.n. natuur, recreatie en cultuurhistorie)

Realisatie van ruimtelijke kwaliteitsverbetering en bescherming van aardkundige waarden wordt vooral via bescherming en ontwikkeling in het ruimtelijk beleid bevorderd. De provincie zet zich in om bij de keuze en ontwikkeling van nieuwe functies, investeringen en inrichting van de ruimte, te adviseren op basis van de Kwaliteitsgids Landschap. De hierin opgenomen kernkwaliteiten dienen als uitgangspunt. Dit wordt gekoppeld aan investeringen in ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast zet de provincie in op het meekoppelen van de opgaven voor landschap in andere projecten voor andere thema's. Om het draagvlak van de aardkundige waarden te vergroten, wordt ingezet op vergroting van de belevingswaarde. Vanuit de Uitvoering Bodemvisie levert de provincie hier een bijdrage aan. Binnen gebiedsprojecten is het belangrijk de aardkundige waarden te

behouden. Daarnaast kunnen de aardkundige waarden mogelijk dienen als inspiratie voor nieuw ontwerp en zo de gebiedskwaliteit versterken.

De subsidieregeling kleine landschapselementen (KLE) wordt voortgezet binnen de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL, zie ook 3.11 bij agrarisch natuurbeheer). Omdat de huidige KLE-regeling lagere vergoedingen kent dan de SNL is het wel gewenst dat het budget voor de KLE wordt opgehoogd. Bij de omzetting wil de provincie meer sturing geven, waarbij ze met voorrang het beheer wil subsidiëren van landschapselementen die van belang zijn voor de kernkwaliteiten (zoals ook omschreven in de kwaliteitsgidsen).

Bescherming van kleine landschapselementen wordt tenslotte ook met de nieuwe landschapsverordening 2011 geregeld. Hiervoor wordt nog een waardekaart door GS vastgesteld.

3.4 Cultuurhistorisch erfgoed

De provincie heeft veel waardevol cultuurhistorisch erfgoed, zowel in de dorpen en de steden als in het landelijk gebied. Het gaat hierbij niet alleen om gebouwen, maar ook om complexen (zoals landgoederen), structuren (zoals de waterlinies) en om landschappen.

Het provinciaal beleid richt zich op het behouden en het zichtbaar en beleefbaar maken van het cultuurhistorisch erfgoed waaronder het militair erfgoed, de historische buitenplaatsen, agrarische cultuurlandschappen en archeologie.

De focus binnen militair erfgoed ligt bij de Nieuwe Hollandse Waterlinie Grebbelinie, Stelling van Amsterdam, Soesterberg e.o. (inclusief Pyramide van Austerlitz).

Er zijn zeven historische buitenplaatszones waar de komende periode de aandacht naar uit gaat. Daarnaast richt de provincie zich op het versterken van de zichtbaarheid en beleefbaarheid van de archeologische waarden van de Limes, Heuvelrug en Dorestad. Bescherming hiervan vindt plaats op basis van de PRV.

Voor de agrarische cultuurlandschappen gaat de aandacht uit naar de westkant van de provincie Utrecht, waarbij herbestemming wordt bevorderd en de karakteristieke structuren (verkaveling en boerderijlinten) worden beschermd.

Gerealiseerd 2007-2011

De afgelopen jaren is er veel aandacht uitgegaan naar het militair erfgoed, de historische buitenplaatsen en archeologie. Binnen het thema militair erfgoed zijn de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Grebbelinie en Soesterberg e.o. grote programma's waar aan gewerkt is. Daarnaast is het programma Stichtse Lustwarande (buitenplaatszone) succesvol gebleken.

De opgave 2012-2015

Voor de Agenda Vitaal Platteland wordt de prioriteit gelegd bij het thema militair erfgoed, daarbinnen de Nieuwe Hollandse Waterlinie (inclusief Fort Vechten) en de Grebbelinie, de gebiedsontwikkeling van de Laagte van Pijnenburg en Stichtse Lustwarande.

De beschikbare middelen worden ingezet ten behoeve van een deel van het programma Nieuwe Hollandse Waterlinie, inclusief Fort Vechten, (zie 3.10) een deel van de Grebbelinie en het afronden van Castellum Fectio. Daarnaast worden middelen uit het (ook gereduceerde) Parelfonds van de provincie ingezet voor historische buitenplaatsen. Het (gereduceerde) budget voor de Cultuurhistorische Hoofdstructuur wordt mede ingezet voor het beleefbaar maken van de erfgoedprioriteiten.

3.5 Landbouw

De landbouwsector is als grootste grondgebruiker (voedselproductie) de belangrijkste drager van het landelijk gebied en daarmee van de agrarische cultuurlandschappen. Een vitale landbouw is echter niet alleen van belang voor het behoud van de ruimtelijke verschijningsvorm van het landelijk gebied maar ook voor het verbinden van stad en land, het zorgen voor ruimte en rust, voedselproductie, agrarische biodiversiteit en recreatie. De aanwezige landbouw kan tevens een rol

spelen in het vervullen van maatschappelijke diensten, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, landschap, waterbeheer (groenblauwe diensten), recreatie (de vraag naar rust en ruimte en beleving), stadslandbouw, energielevering en zorg.

Daarom geeft de provincie ruimte aan de ontwikkeling (een beheerste groei) van de Utrechtse landbouw. Dit doet zij door in te zetten op landbouwstructuurversterking en vermindering van de milieubelasting door agrariërs te stimuleren energie te besparen en duurzame vormen van energieopwekking en andere verbredingsvormen te combineren met de agrarische bedrijfsvoering. Ook wordt innovatie in de landbouw gestimuleerd waardoor een bijdrage wordt geleverd aan economische, maatschappelijke en ecologische doelen. Van belang zijn de noodzakelijke inspanningen om onze Europese verplichtingen na te komen. Dit betreft bijvoorbeeld landbouwmaatregelen ten behoeve van Natura 2000-gebieden (verdrogingsbestrijding) en KRW. Daarnaast wordt ingezet op innovatie en duurzaam ondernemen in brede zin.

Gerealiseerd 2007-2011

De landinrichtingsprojecten Lopikerwaard, Groenraven Oost en Eemland, die onder meer gericht waren op landbouwstructuurversterking, zijn afgerond.

Daarnaast zijn in diverse gebieden kavelruilen uitgevoerd en kavelpaden en andere maatregelen gestimuleerd op bedrijfsniveau, vaak in samenhang met andere doelen (toegankelijkheid, boerenlandpaden).

In enkele convenanten (o.a. Den Treek-Henschoten en De Boom) zijn afspraken gemaakt om meerdere AVP doelen in onderlinge samenhang te realiseren, waarbij ook maatregelen zijn afgesproken in het kader van landbouwstructuurversterking (verplaatsing bedrijven, verbeteren ontsluiting en ruilen van gronden). In de Westelijke Veenweideprojecten wordt de problematiek van de bodemdalinggevoelige veengebieden gekoppeld aan het bieden van een duurzaam toekomstperspectief van de landbouw. In het convenant Groot Wilnis-Vinkeveen zijn in dat kader afspraken vastgelegd.

Voor de Veenweidegebieden is de afgelopen periode ook ingezet op een vergoeding voor landbouw met "natuurlijke" handicaps (de zogenaamde "less favourite areas"). Door stopzetten van de cofinanciering vanuit het Rijk, is deze regeling in 2010 gestopt.

Uit een in 2011 uitgevoerd onderzoek naar de behoefte aan Landbouwstructuurversterking is gebleken dat de landbouwstructuur in Utrecht overwegend goed is.

Op bedrijfsniveau zijn investeringen gedaan, gericht op het beperken van de milieubelasting (luchtwassers). Onder het programma duurzame landbouw en milieu zijn diverse innovatieve pilots uitgevoerd voor het opwekken van duurzame energie met biomassa en zonnepanelen. Met LTO en de Agrarische Natuurverenigingen is een convenant afgesloten over het behalen van duurzame energie doelstellingen bij de landbouw binnen de provincie.

In het Programma Duurzame Landbouw en Milieu zijn verder innovatieve pilots uitgevoerd voor duurzame fruitteelt, duurzame melkveehouderij en de KRW (onderwater drainage, duurzaam bodembeheer, aanpak diffuse bronnen en erfafspoeling, groenblauwe diensten en duurzame stallen en emissiearme fruitteelt).

De Utrechtse Landbouw wordt in een aantal opzichten als de kraamkamer voor innovaties in de landbouw beschouwd, waarbij economische rendabiliteit, verminderingen van emissie en innovatie en onderzoek hand in hand gaan. Onderzoekinstellingen gebruiken steeds vaker Utrechtse landbouwbedrijven voor de ontwikkeling van innovatieve maatregelen. Bureau LaMi en het AVP hebben hieraan bijgedragen. LaMi staat voor bureau Landbouw en Milieu uitvoering en richt zich op uitvoering van projecten van het Programma duurzame landbouw.

De provincie heeft verbreding van de landbouw de afgelopen jaren gestimuleerd via het programma platteland in ontwikkeling (PIO) met inzet van POP2 middelen. Een groot aantal agrarische bedrijven is met nevenactiviteiten begonnen: zorglandbouw, recreatie, agrarische kinderopvang, boerderijeducatie, agrarisch natuur- en landschapsbeheer en/of de productie en

verkoop van streekproducten. De in 2006 gestelde doelen voor verbreding op het terrein van leefbaarheid en agrotourisme zijn grotendeels gehaald. Ondernemers halen een goed rendement uit de verbredingstak en er liggen nog steeds veel kansen voor de sector om hieruit economische winst te behalen.

De opgave 2012-2015

Met het ruimtelijk beleid in de structuurvisie wordt de vitaliteit de komende jaren bevorderd (het ruimtelijk beleid biedt groeimogelijkheden/ruimte voor schaalvergroting, ruimte voor verbredingsactiviteiten en ruimte voor energielevering).

De provincie zet in op agrarische structuurversterking in samenhang met andere prioritaire opgaven (bijvoorbeeld het Akkoord van Utrecht, Binnenveld, Groot Wilnis Vinkeveen). Hiervoor worden POP-middelen met de benodigde cofinanciering vanuit de provincie gereserveerd. Landbouwstructuurversterking wordt verder afgerond in de laatste Landinrichtingsprojecten (RAK Kromme Rijn en Noorderpark).

In de integrale gebiedsprojecten voor de reconstructie en de Westelijke Veenweiden wordt geïnvesteerd in een duurzame landbouwstructuur.

Ook zijn er in het Akkoord van Utrecht afspraken gemaakt specifiek gericht op de ongewenste externe werking van de Natuurbeschermingswet voor bestaande landbouwbedrijven.

Bij verbreding van de landbouw wordt meer accent gelegd op innovatie en ondernemerschap. De provinciale rol verschuift van een stimulerende/subsidiërende naar een faciliterende. Bij de verbreding wordt ook gedacht aan het tegen vergoeding uitvoeren van maatschappelijke diensten. Inzet op instrumenten voor agrarisch natuurbeheer (inclusief regionaal maatwerk of zelfs natuurboeren) en verbetering van de waterkwaliteit, zal ook bijdragen aan de agrarische vitaliteit.

Voor het behalen van milieuwinst zet de provincie in op stimulering van innovatie, demonstratieprojecten en investeringen in duurzaam ondernemen met cofinanciering vanuit POP2 (t/m 2013). Zij denkt hierbij aan projecten t.b.v. emissiebeperkende maatregelen, duurzaam bodembeheer, boeren in relatie tot bodemdaling en verdroging, KRW-maatregelen, functionele agrobiodiversiteit en ecosysteemdiensten.

Specifiek voor duurzame energieprojecten in de landbouw zijn POP-middelen beschikbaar, waarbij de provincie voornemens is die te cofinancieren vanuit het Innovatiefonds. Dit is in lijn met het Convenant 'Naar een energie efficiënte Utrechtse land- en tuinbouw'.

Onze focus ligt hierbij op economische samenwerking en innovatie in de Foodvalley en beperkt in het veenweidegebied (zie resp. 3.8 en 3.9).

Uitvoering van duurzame landbouwonderwerpen vindt plaats binnen AVP-verband en met inzet van bureau LaMi. Voor grote projecten duurzame energie in de landbouw is ook inzet vanuit het provinciale Innovatiefonds mogelijk.

De provincie stelt in 2011 een Landbouwvisie vast die het beoogde toekomstbeeld bevat voor de Utrechtse landbouw voor 2025 en de wijze waarop zij daaraan bijdraagt.

3.6 Recreatie

Het Utrechtse woon-, leef- en werkklimaat wordt zeer gewaardeerd, mede vanwege de nabijheid van verschillende mooie landschappen. En door de aanwezigheid van recreatie- en natuurgebieden en het (recreatieve) netwerk van fiets- en wandelpaden. Ook in de toekomst wil de provincie Utrecht dat er voldoende recreatiemogelijkheden en -voorzieningen zijn voor de bewoners en bezoekers van de provincie Utrecht. Daarvoor richt de provincie Utrecht zich de komende jaren vooral op het behouden en realiseren van de recreatiegebieden in het stadsgewest Utrecht en de regio Amersfoort, betere bereikbaarheid en toegankelijkheid van het landelijk gebied en het recreatief medegebruik van natuurgebieden. Bovendien is voor een betere bereikbaarheid en

toegankelijkheid van het landelijk gebied een kwaliteitsslag van het wandel- en fietsnetwerk en de realisatie van poorten en toeristische overstappunten (TOPS) noodzakelijk. De provincie werkt samen met o.a. gemeenten, recreatie- en natuurbeherende organisaties en private partijen om de ambities te realiseren.

Gerealiseerd 2007-2011

In de eerste AVP-periode is in alle AVP-gebieden flink gewerkt aan het thema recreatie. Niettemin was er een duidelijk onderscheid in intensiteit en omvang per gebied. De grootste nadruk lag op de volgende zaken:

- Betere bereikbaarheid van het landelijk gebied vanuit de stad
- Recreatief medegebruik van EHS- en andere natuurgebieden
- Recreatieve beleving van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Grebbelinie
- Investerings in kwalitatieve verbeteringen op dagrecreatieve terreinen
- Stimuleren van aanbod en promotie van het aanbod (o.a. in project "merk en marketing Groene Hart")
- Het beleefbaar maken van de nationale landschappen onder meer door het stimuleren van routestructuren
- Recreatie om de Stad (RodS) in het stadsgewest Utrecht en de regio Amersfoort:
Rondom Utrecht is ongeveer 70% van de gronden (totaal opgave 1.175 hectare) verworven en bijna de helft van het gebied ingericht. Veel is geïnvesteerd in voorbereidende werkzaamheden, zoals draagvlakversterking bij omwonenden, inrichtingsplannen voor deelgebieden en het aanpassen van bestemmingsplannen. De inrichting van een groot deelgebied in Haarzuilens (Wielrevelt, 120 hectare) wordt eind 2011 afgerond. Met de samenwerkingsovereenkomst Groenblauwe Structuur Amersfoort (2009) hebben provincie Utrecht en gemeente Amersfoort afspraken gemaakt over het vormgeven en versterken van de groene en blauwe ruimte in de stad en de buitengebieden.

De opgave 2012-2015

Vanwege het stopzetten van de rijksfinanciering voor RodS-doelen gaat de provincie met de regionale partners w.o. de natuur- en recreatiebeheerders en de gemeenten, de gehele RodS-opgave in de provincie Utrecht opnieuw tegen het licht houden. In samenspraak met de gebiedspartijen gaat de provincie bekijken hoe zij ervoor kunnen zorgen dat de (reeds gerealiseerde en geplande) recreatieve groengebieden toch aangelegd en beheerd kunnen worden. Daarbij zal ook gekeken worden naar alternatieve financieringsconstructies en -bronnen. De provincie zet het resterende deel van de oorspronkelijk gereserveerde provinciale cofinanciering hiervoor in.

In het kader van de Groenblauwe Structuur Amersfoort wordt gewerkt aan behoud kwaliteit van het landschap, ontwikkelingsmogelijkheden agrariërs, natuurontwikkeling, behoud/versterken cultuurhistorische elementen, versterken recreatie, duurzaam waterbeheer, vergroten belevingswaarde water en versterken water als structurelement in de gebiedsgerichte projecten Maatweg, Park Randenbroek, Waterwingebied en Vathorst Noord. De provincie zet middelen in voor een belangrijk deel van het project. Ook de Laakzone wordt uitgevoerd.

Afspraken over de provinciale bijdrage aan de realisatie van het recreatiedeel van Marickenland (samenwerkingsproject met de gemeente De Ronde Venen) worden gefaseerd uitgevoerd. Het integrale gebied omvat daarnaast de realisatie van natuurgebied.

Om de bereikbaarheid van het landelijk gebied vanuit de stad te vergroten, wordt prioriteit gegeven aan de ontwikkeling van Poorten en TOP's (incl. Pyramide), het behoud en verbetering van het landelijk- en provinciaal routenetwerk voor wandelen en fietsen, het oplossen van knelpunten hierin en meer publiek-private samenwerking bij dagrecreatieve terreinen van recreatieschappen.

Voor de opgaven 'betere bereikbaarheid Landelijk Gebied vanuit de stad' en 'recreatief medegebruik van EHS-gebied en andere natuurgebieden' wordt ingezet op het verbeteren van de routestructuren (bewegwijzering, bebording). Voor investeren in aanleg van routes zelf, zijn geen of zeer beperkte investeringsbudgetten beschikbaar, maar wordt waar mogelijk meegelift met wegeaanleg en -aanpassing. De realisatie van recreatieve poorten en toeristische overstappunten wordt zoveel mogelijk in gezamenlijkheid met de beherende organisaties en marktpartijen opgepakt. In het provinciale ruimtelijk beleid wordt rekening gehouden met het exploitabel houden van het recreatief aanbod. Binnen de wettelijke kaders (onder meer voor het natuurbeleid) wordt uitgegaan van de mogelijkheden (en niet van de onmogelijkheden) voor recreatieve ontwikkelingen.

Prioriteit wordt gegeven aan een vitale dag- en verblijfsrecreatiesector op de Utrechtse Heuvelrug en in het Plassengebied bij Vinkeveen en Loosdrecht.

3.7 Leefbaarheid

Het doel van leefbaar platteland is het stimuleren van een vitaal platteland met een gezonde economische en sociale basis en bijbehorende voorzieningen die in overeenstemming zijn met de behoefte van bewoners en gebruikers.

Leefbaarheid van het landelijk gebied is geen kerntaak van de provincie, deze ligt bij de gemeenten. Binnenstedelijk stimuleert de provincie wel leefbaarheid onder meer via de Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht. Ook leefbaarheid in de kleine kernen verdient aandacht. Oplossingen worden gezocht binnen bestaand bebouwd gebied.

Door de provinciale inzet op een aantal AVP-doelen wordt ook leefbaarheid gestimuleerd, bv. RodS, reconstructie, veenweiden, recreatie en Europese plattelandsontwikkeling (LEADER). De provincie ondersteunt vanuit haar regierol voor het Europese plattelandsontwikkelingsprogramma de LEADER aanpak.

Leefbaarheid betreft verder het inperken van hinder door mobiliteit en andere milieuhinder. In de PRS en de Provinciale milieuverordening is beleid voor stiltegebieden opgenomen.

Gerealiseerd 2007-2011

Het leefbaarheidsprogramma kleine kernen (onderdeel van het programma Wel Thuis) is afgerond. Hiermee zijn de gemeenten gefaciliteerd in hun aanpak van leefbaarheid.

Met inzet van de Plaatselijke Groepen LEADER Weidse Veenweiden en Kromme Rijn zijn bottom-up diverse projecten op het gebied van leefbaarheid en plattelandsontwikkeling gerealiseerd

De opgave 2012-2015

De provincie zet in op afronding van de LEADER projecten in de periode tot en met 2013. Hiervoor stelt de provincie een deel van de benodigde cofinanciering beschikbaar. De overige bijdragen verwacht de provincie van gemeenten en waterschappen.

Opgaven vanuit een volgend plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3, 2014-2020) zullen worden uitgewerkt zodra de richting hiervan bekend is.

3.8 Programma Westelijke Veenweiden

Voor het programma Westelijke Veenweiden zijn afspraken gemaakt met het Rijk (voormalig ministerie VROM en LNV). In de Utrechtse Veenweideprojecten worden deze doelen uitgewerkt in de integrale gebiedsgerichte aanpak, waarbij ook natuur-, landschaps-, landbouw- en recreatiedoelen worden meegekoppeld. Daarnaast wordt in de samenwerking met de provincies Zuid- en Noord-Holland gestreefd naar een vervolg op onderzoeksprojecten in een innovatieprogramma, gekoppeld aan de praktijk op de proefboerderij Zegveld.

Gerealiseerd 2007-2011

In het project Zegveld-Portengen is geïnvesteerd in het duurzaam inrichten (scheiden) van bebouwing en achterland. Dit biedt de randvoorwaarde voor een evenwichtige aanpak van de bodemdaling met een blijvende functie voor de landbouw.

Het gebiedsconvenant Groot Wilnis-Vinkeveen (2010) koppelt doelen voor beperking bodemdaling (robuuster peilbeheer), versterking van natuur, verbeteren van de waterkwaliteit, versterking van de landbouw en bevorderen van recreatieve beleving, aan elkaar.

De uitvoering is op gang gebracht met grondverwerving, afspraken over pacht en regelingen voor baggeren en natuurvriendelijke oevers.

In 2010 is ook gestart met twee proefprojecten voor de toepassing van onderwaterdrainage Groot Wilnis Vinkeveen en Keulervaart. Metingen aan deze proefopstellingen moeten uitwijzen of grootschaliger invoering van dit middel voor beperking van bodemdaling en verbetering van de landbouwstructuur op verschillende plaatsen in het veenweidegebied gestimuleerd kan worden.

De opgave 2012-2015

De opgave voor de komende jaren richt zich op de uitvoering van de Nota Ruimte veenweideprojecten. Het gebiedsconvenant Groot Wilnis-Vinkeveen (2011-2020) wordt daarbij conform eerder gemaakte afspraken uitgevoerd. Maatregelen voor de gebieden Zegveld Noord en Maarsseveen Westbroek worden uitgewerkt en uitgevoerd. De provincie zet cofinanciering in. Concreet wordt ingezet op een robuuster watersysteem en beperking van bodemdaling, onder meer door het invoeren van een categorie landbouw met verminderde drooglegging. In deze gebieden wordt ook stimulering van onderwaterdrainage voorzien, indien de resultaten van de pilots in Groot Wilnis Vinkeveen en Keulervaart (in 2012) de modelberekeningen bevestigen. Voor het innovatieprogramma zet de provincie in op meekoppeling van onderzoek en innovatieve uitvoeringsprojecten met genoemde gebiedsprojecten.

3.9 Reconstructie

Op basis van de Reconstructiewet (april 2002) is in het gebied Gelderse Vallei/Utrecht-Oost een Reconstructieplan opgesteld om de ontstane ruimtelijke- en milieuproblematiek in het gebied integraal op te pakken. Dit plan kent vier onderliggende thema's te weten 'terugdringen ammoniakemissie (raakvlakken met de thema's landbouw/natuur/milieu)', 'duurzaam waterbeheer (thema water)', 'duurzame landbouw (landbouw)' en recreatie.

De uitvoering van het Utrechtse deel van het reconstructieplan is integraal opgenomen in het AVP-programma Eemland/Gelderse Vallei en wordt uitgevoerd in samenspraak en afstemming met de provincie Gelderland. In 2010 is een beperkte actualisatie van het Reconstructieplan gemaakt. De onderwerpen worden in de nieuwe Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2025 en de Verordening opgenomen

Gerealiseerd 2007-2011

In de periode 2007-2011 is gewerkt aan terugdringen van ammoniakemissie door het meefinancieren van een aantal luchtwassers en beëindiging van intensieve veehouderij(iv)-bedrijven. Duurzaam waterbeheer is ingevuld door de aanleg van een aantal natte ecologische verbindingzones en verplaatsing en verbetering van rwzi's. Ook is geïnvesteerd in verduurzaming van een aantal landbouwbedrijven en de aanleg van enkele fiets- en wandel(klomp)paden.

De opgave 2012-2015

De opgave voor de komende jaren zal zich richten op nog enkele concrete (sub)doelen van het reconstructieplan:

-voor duurzaam waterbeheer wordt gewerkt aan de KRW-opgaven, voltooiing van het bekensysteem Gelderse Vallei;

-voor het terugdringen van de ammoniakemissie en voor duurzame landbouw zet de provincie in op stimulering van innovatie en investering in duurzaam ondernemen met cofinanciering vanuit POP-2 (onder meer ten behoeve van emissiebeperkende maatregelen). Dit is nader beschreven in paragraaf 3.5. Daarnaast wordt de verplaatsing of beëindiging van intensieve veehouderijbedrijven opgepakt binnen de afspraken convenanten Den Treek en De Boom.

De zonering zoals opgenomen in het reconstructieplan zal na de beoogde intrekking van de Reconstructiewet in het provinciale ruimtelijke spoor verankerd worden (Provinciale Structuurvisie). Dit geldt ook voor de uitkomsten van de actualisatie van het Reconstructieplan zoals hierboven beschreven.

3.10 Programma Nieuwe Hollandse Waterlinie

De nieuwe Hollandse Waterlinie is een langgerekt gebied tussen Muiden en de Biesbosch. De waterlinie in de provincie Utrecht loopt langs de Vecht naar de Lek en onderscheidt vier deelgebieden: Vechtstreek Zuid, de Kraag van Utrecht, Rijnauwen-Vechten en Linieland. Het (nationale) programma Nieuwe Hollandse Waterlinie heeft de ambitie de linie als onderdeel van het Nederlands cultureel erfgoed tot een herkenbare ruimtelijke eenheid te maken en deze duurzaam in stand te houden. Voor de uitvoering van het totale programma wordt gewerkt aan drie pijlers te weten 'Fysieke herkenbaarheid', 'Hoofden, harten en handen' en 'Duurzaam gebruik en bijdrage aan de regionale ontwikkeling'. Het programma Nieuwe Hollandse Waterlinie binnen de provincie Utrecht heeft een looptijd tot en met 2020.

Gerealiseerd 2007-2011

In de afgelopen jaren is een groot aantal concrete projecten uitgevoerd die een bijdrage hebben geleverd aan de ontwikkeling van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Voorbeelden zijn de restauratie van sluiscomplex Land van Zuilen, herontwikkeling en herbestemming diverse forten zoals Fort aan de Klop, Fort 't Hemeltje en Fort Vechten, de pontverbinding Honswijk-Everdingen en de overeenkomsten voor de brug Nigtevecht en de brug Plofsluis.

De opgave 2012-2015

De opgave voor de komende jaren richt zich op de uitvoering van de Nota Ruimte projecten die lopen tot 2014. Zo wordt er de komende jaren ingezet op projecten in de Enveloppe Rijnauwen-Vechten zoals Fort Vechten, wat een nationaal Liniecentrum wordt, Fort het Hemeltje, de gebiedsontsluiting, de tankgracht en de Lunetten. Voor de Enveloppe Linieland wordt ingezet op realisatie van de fietsbrug nabij de Plofsluis, een aantal fietspaden, kanoroutes, het inundatiepad en de realisatie van de recreatieve inrichting van Nieuwe Hollandse Waterlinie-elementen. Naast deze Nota Ruimte projecten wordt in beperkte mate ingezet op proceswerkzaamheden zoals het opstarten van het proces voor de herontwikkeling en exploitatie van Fort Honswijk en fort Everdingen en wordt er ingespeeld op autonome processen zoals de Ring Utrecht, Vrede van Utrecht/Culturele hoofdstad 2018 en gebiedsontwikkeling Eiland Schalkwijk.

3.11 Beheer

Naast de investeringen die de provincie de komende jaren wil doen om doelen gerealiseerd te krijgen is het beheer van natuur, recreatieve voorzieningen en erfgoed een belangrijk aspect.

Natuur

In 2009 heeft de provincie het Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) vastgesteld. Op basis hiervan worden beheersvergoedingen beschikbaar gesteld aan particulieren, terreinbeherende organisaties en agrariërs. In het Natuurbeheerplan zijn de doelen voor het beheer opgenomen. Beheer van gronden door Staatsbosbeheer viel tot dusverre buiten dit Subsiestelsel. Naast het beheer van de natuurgebieden in de EHS wordt de SNL in landbouwgebieden met natuurwaarden ingezet op 7.050 hectare agrarisch natuurbeheer en op

aanleg en beheer van landschapselementen. Onderzocht wordt of aanvullend regionaal maatwerk mogelijk is.

De situatie rondom beheer van de EHS is door het Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur aan verandering onderhevig. De consequenties worden in 2012 duidelijk, waarna de provincie een nieuwe beheervisie ontwikkelt. Het beheer van Staatsbosbeheer wordt gedecentraliseerd, waarna zij via de SNL hun beheer kunnen bekostigen. In het Onderhandelingsakkoord wordt daarnaast aangegeven dat de provincies vanaf 2014 financieel verantwoordelijk zijn voor het beheer van de EHS. Het Rijk voegt dan vanaf 2014 jaarlijks € 100 miljoen (prijspeil 2011) toe aan het Provinciefonds. Onderdeel van het beheer zijn dan het (agrarisch) natuurbeheer binnen de EHS, ganzenbeheer, Faunafonds, functieverandering en effectgericht beheer.

Recreatieve voorzieningen

Bij het beheer van recreatieve voorzieningen hebben de recreatieschappen vaak een belangrijke rol. Utrecht kent vier recreatieschappen³ en één uitvoeringsorganisatie (Recreatie Midden Nederland). Zij zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling en het beheer en onderhoud van een groot aantal recreatierterreinen, paden en recreatieve routenetwerken. Daarnaast behartigen zij belangen, zetten lobbys op en hebben een toezichthoudende (BOA's) taak.

In de huidige organisatie van de recreatieschappen doen zich knelpunten voor op het gebied van financiën (geringe investerings- en ontwikkelreserves en hoge beheerkosten) en wijze van sturing (bestuurlijke drukte). De provincie heeft zich ten doel gesteld de ontwikkeling, exploitatie en het beheer en onderhoud van bovenlokale recreatieve voorzieningen duurzaam te organiseren. Dit vraagt om een aanpassing van de huidige werkwijze. Op dit moment is nog onduidelijk hoe het eindplaatje eruit zal zien.

Het ILG kent een forse opgave op het gebied van recreatie (RodS, routenetwerken, etc) weliswaar met zeer beperkte financiële middelen. Deze worden door provincie en gebiedspartners gerealiseerd.

Het traject waarin de taken van de recreatieschappen herschikt worden en de transitie van de AVP-gebiedsorganisatie moeten op elkaar worden afgestemd. Hierbij wordt de mogelijkheid gezien om taken en aansturing van de recreatieschappen onder te brengen bij de organisatie van de AVP. Het onderzoek daarnaar is gestart.

In het Onderhandelingsakkoord is het uitgangspunt dat de kosten voor beheer van RodS uit de markt kunnen worden gehaald en wordt aangegeven dat provincies geen dekking hoeven te regelen voor het beheer van de RodS indien het beleidskader RodS wordt opgerekt en planologische ruimte wordt geboden aan Staatsbosbeheer. De consequenties hiervan worden nader bekeken.

Cultuurhistorisch erfgoed

Het beheer van cultuurhistorisch erfgoed is voor de provincie een beperkte taak. Zij levert bijvoorbeeld een financiële bijdrage voor de Pyramide van Austerlitz en Utrechtse molens. Voor het beheer van het landschap vervult het Landschap Erfgoed Utrecht (LEU) onder andere een rol en krijgt hiervoor via een jaarlijkse subsidie een bijdrage vanuit de provincie.

³ Vinkeveense plassen, plassenschap Loosdrecht, Utrechtse Heuvelrug-Valei-Kromme Rijngebied, Stichtse Groenlanden

4 De financiering van de AVP 2012-2015

4.1 Een ambitieus programma vraagt om voldoende middelen

Een ambitieus en realistisch programma voor het landelijk gebied vraagt om inzet van financiële middelen. In totaal wordt met het programma AVP ruim €150 miljoen in de komende vier jaar in het Utrechtse landelijk gebied geïnvesteerd. Dat is veel geld en daar kunnen veel doelstellingen mee worden gerealiseerd. Deze middelen zijn afkomstig van de provincie Utrecht, het Rijk en EU. Daarin zijn nog niet opgenomen de Rijksmiddelen voor realisatie van de natuuropgave omdat de provinciale consequenties nog niet duidelijk zijn. Ook de inzet van middelen van derden, zoals gemeenten, waterschappen en private partijen zijn nog niet opgenomen. Deze worden met het opstellen van de zogenaamde Gebiedsprogramma's duidelijk.

Ook zijn er andere niet AVP programma's/projecten die in het landelijk gebied de komende coalitieperiode worden uitgevoerd en daarmee ook een bijdrage leveren aan de doelstellingen voor het landelijk gebied. De investering vanuit andere programma's/projecten bedraagt ruim 40 miljoen.

4.2 Bestedingen in het Landelijk gebied

De provincie investeert niet alleen met het programma AVP in het landelijk gebied. Overige concernprogramma's en beleidsprogramma's leiden tot activiteiten in het landelijk gebied waarmee een bedrag van circa €40 miljoen gemoeid is. Programma's die hieronder vallen zijn Ruimte voor de Lek, Hart van de Heuvelrug en het Ruimtelijk Actie Programma (RAP). Ruimte voor de Lek is een uitvoeringsproject van Rijkswaterstaat, Programmadirectie Ruimte voor de Rivier (PDR). Hierin wordt in nauwe afstemming met de provincie ingezet op zowel waterveiligheid (geulen, damverlaging etc.) als ruimtelijke kwaliteit (natuur, recreatieve objecten e.d.). Concrete uitvoering is voorzien in de periode 2014-2015.

In het programma Hart van de Heuvelrug wordt vanuit een gezamenlijke kwaliteitsvisie gewerkt met robuuste groene corridors aan een groter aaneengesloten natuurgebied (bos en heide), meer ecologische kwaliteit en meer kwaliteit van recreatie, wonen, werken en zorg. De komende periode wordt geïnvesteerd in verschillende groene projecten en de afronding van twee ecoducten. De projecten worden voor het grootste deel gefinancierd uit opbrengsten van bouwprojecten.

In de Voorontwerp Provinciale Ruimte Structuurvisie 2013-2025 is een Ruimtelijk actieprogramma (RAP) 2012-2015 aangekondigd. Dit richt de focus op belangrijke elementen in het ruimtelijk beleid, zoals gebiedsontwikkeling in het landelijk gebied: functiecombinaties groen-rood op regionale schaal.

Naast deze programma's dragen de beleidsplannen 'Strategisch Mobiliteitsplan Utrecht (SMPU) en het provinciaal Economisch beleid bij aan de ontwikkelingen in het landelijk gebied. Zo voorziet het SMPU in maatregelen voor leefbaarheid, het verminderen van hinder en de aanleg van (kleinere) faunapassages of het nemen van verkeersmaatregelen om door provinciale infrastructuur versnipperde leefgebieden weer onderling te verbinden. Grotere faunapassages (ecoducten) zijn geprogrammeerd binnen de AVP (onderdeel natuur). Voor recreatieve ontsluiting geldt het veroorzakersbeginsel. Vanuit de provincie is er wel enige inzet, bijvoorbeeld voor het verminderen van parkeerdruk op de Heuvelrug. Daarnaast kan er waar mogelijk een koppeling gemaakt worden met routes voor utilitair gebruik. Ook zet de provincie met het SMPU in op het verbeteren van de oversteekbaarheid van provinciale wegen, bijvoorbeeld met de aanleg van fietstunnels. Via het provinciaal economisch beleid ligt de focus op kennis en creativiteit, kansen benutten en krachten bundelen. Voor het landelijk gebied vertaalt zich dit in ruimte voor de landbouw en duurzame ontwikkeling in de Foodvalley. Vanuit het innovatiefonds wordt hierop ingezet.

Bij de realisatie van activiteiten in het landelijk gebied vindt een integrale benadering plaats. Er wordt rekening gehouden met wat in het AVP-programma is opgenomen, maar ook met wat elders in de organisatie wordt gerealiseerd.

4.3 Beschikbare middelen voor AVP

Voor het provinciaal programma AVP 2012-2015 zijn in tabel 4.1 de beschikbare middelen weergegeven onderverdeeld naar Provincie, Rijk, EU en Derden.

Tabel 4.1- Overzicht beschikbare financiële middelen (bedragen x € 1 miljoen).

Programma middelen	Beschikbare middelen
Provincie	
Incidentele middelen 2012-2015	10,0
Algemene reserve 2012-2015 (incidenteel)	10,0
Structurele middelen 2012-2015	16,0
Aanvullende bijdrage algemene middelen 2012-2015 (structureel)	10,0
Structurele middelen 2012-2015, uitvoering KLE*	1,25
Reserves	46,0
Inzet andere afdelingen	1,4
Rijk	
FES-middelen (Nota Ruimte en Synergie gelden)	28,6
Uitwerking onderhandelingsakkoord Natuur	PM
Waarde grond te ruilen/verkopen BBL-bezit nieuw	PM
EU	
POP2 middelen**	5,4
POP3 middelen	PM
Derden	
Inzet derden	PM
Totaal	128,7
Verplichtingen die tot betaling in de nieuwe AVP-periode leiden***	22,0
Totaal omvang AVP-programma	150,7

*: overige structurele middelen voor m.n. exploitatiesubsidie LEU, HUL en overige vaste kosten zijn buiten beschouwing gelaten

** : deze POP middelen betreft een inschatting, door landelijke ontschotting kan dit budget afwijken

***: Dit betreft provinciale middelen te weten 14 miljoen uit de periode 2007-2011 en 8 miljoen reserves

De beschikbare middelen bestaan uit €10 miljoen incidentele middelen voor de collegeperiode en €4 miljoen structurele middelen per jaar. Deze middelen zijn voor meerdere AVP-doelen inzetbaar. Daarnaast is €20 miljoen extra algemene middelen gereserveerd voor uitvoering van het Akkoord van Utrecht. Dit betreft €10 miljoen incidentele middelen voor de collegeperiode en €2,5 miljoen structurele middelen per jaar. Daarnaast staan er structurele middelen en reserves op de provinciale begroting en dragen andere beleidsvelden bij.

De consequenties van het Onderhandelingsakkoord voor de provincie Utrecht zijn nog niet exact duidelijk. Daarom zijn de beschikbare rijksmiddelen op PM gezet, met uitzondering van de FES gelden voor Nieuwe Hollandse Waterlinie, Veenweiden en Synergieprojecten. In het Onderhandelingsakkoord zijn ook afspraken gemaakt over DLG. Vanaf 1 januari 2015 worden de provincies verantwoordelijk en worden de bij de beschikbare capaciteit behorende middelen aan het provinciefonds toegevoegd. Het Rijk stelt deze middelen met de bijbehorende formatie ter

beschikking voor de uitvoering. De verdeling van de DLG capaciteit over de provincies moet nog plaatsvinden.

Vanuit de EU worden middelen beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van het platteland, de zogenaamde POP-middelen. Om de resterende POP2 middelen te kunnen benutten is cofinanciering nodig van overheden (ca. 1,6 miljoen). De kaders voor POP3 zijn nog niet duidelijk voor wat betreft de inhoud, middelen en rolverdeling tussen Rijk en provincies op het gebied van de uitvoering. De provincie Utrecht zet wel in op benutting van POP3. Indien afspraken worden voortgezet, kan gerekend worden met een zekere inzet van waterschappen, gemeenten en particulieren. In de gebiedsprogramma's zullen afspraken met gebiedspartijen worden gemaakt over inzet in de periode 2012-2015.

Middelen die gedurende de looptijd van het programma vrijvallen, zal de provincie in overleg met de gebiedscommissies herprogrammeren, gericht op een evenwichtig programma en het faciliteren van vernieuwing.

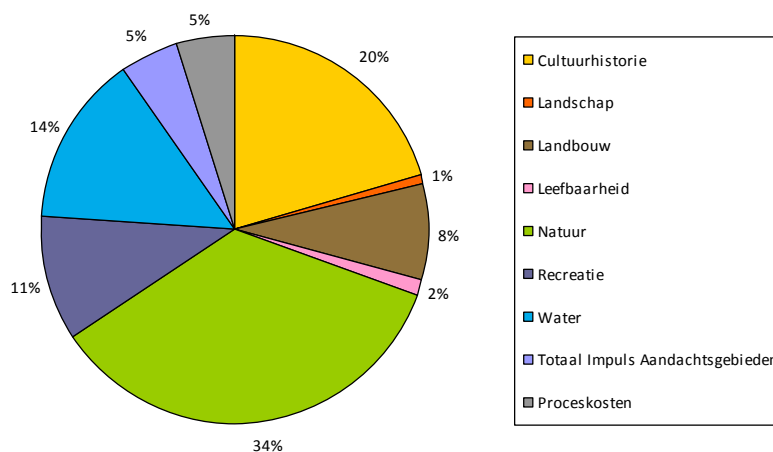
4.4 Verdeling van de beschikbare middelen over de doelen

De huidige situatie vraagt om het maken van duidelijke keuzes: 'Wat wordt nu uitgevoerd, wat schuift door naar een volgende periode en welke opgaven worden geschrapt'. Tabel 4.2 en figuur 1 geven een overzicht van de verdeling die hierin gemaakt is.

Tabel 4.2 - Inzet middelen op thema's en doelen (bedragen x € 1 miljoen).

THEMA	Totaal	Verdeling %
Totaal Natuur (incl. Akkoord van Utrecht)	52,9	35%
Totaal Water	21,1	14%
Totaal Landschap	1,4	1%
Totaal Cultuurhistorie	31,1	21%
Totaal Landbouw	11,4	8%
Totaal Recreatie	16,0	11%
Totaal Leefbaarheid	2,3	2%
Totaal Impuls Aandachtsgebieden	7,6	5%
Totaal Proceskosten	7,2	5%
Totaal AVP Programma (Incl. AvU)	150,9	100,00%

Figuur 1: Verdeling middelen over de thema's

Om een goede afweging te kunnen maken is eerst het financieel kader bepaald en zijn de volgende vragen beantwoord:

- Welke doelen hebben binnen de provincie prioriteit?
- Welke onderdelen uit het resterende programma AVP 2007-2013 zijn van provinciaal belang?
- Wat is de betekenis van bestaande bestuurlijke afspraken? (concreetheid, zekerheid en doelbereik)

Opgemerkt wordt dat de projecten gerangschikt zijn onder het betreffende hoofddoel. Projecten leveren echter vaak ook een bijdrage aan verschillende subdoelen. Deze bijdragen zijn niet verwerkt in de percentuele verdeling.

Concrete keuzes gemaakt voor het nieuwe programma

In tabel 4.3 is de verdeling van de incidentele en structurele *provinciale middelen* over de verschillende thema's zichtbaar gemaakt.

Tabel 4.3 - Inzet incidentele en structurele provinciale middelen (bedragen x € 1 miljoen).

Thema	Onderdeel	€ in miljoenen
Reeds belegde reserves/afspraken		21,3
Natuur, Water en bodem	Akkoord van Utrecht	20
	Convenanten	1,9
	Tankstations (ecoduct N237)	4
	Natuurherstel, leefgebieden en regionaal maatwerk	0,6
	TOP verdroging	1,7 (excl. 0,7 POP)
	Nota Ruimte projecten Veenweiden	5,2
	Nota Ruimte projecten Synergie	2,6
	Bethunepolder	1,1
	Wilnis Bovenlanden	0,8
Landbouw	Structuurversterking	1,4
	Duurzame landbouw	1
	Hernieuwbare energie	0,3
	Nog te programmeren	1,5
Cultuurhistorie	Grebbelinie	3,3
	Nota Ruimte Nieuwe Hollandse Waterlinie	3,3
	Castellum Fectio	1
	Fort Vechten	4,5
Recreatie	RodS	3,6
	Groen Blauwe structuur Amersfoort (incl. Vathorst Noord)	5,3
	Marickenland	0,5
	Poorten, Top's en recreatieve routes	1
	Laakzone	0,5
Leefbaarheid	Leader afronden	0,14
Landschap	Voortzetting KLE	1,25
Proceskosten	Groene Hart	1,15
	Uitvoeringsproces AVP	6

5 De organisatie van de AVP

5.1 Met een slagvaardige organisatie aan het werk

Met de gebiedspartners uitvoering geven aan de opgaven in het landelijk gebied heeft tot resultaten geleid. De ervaring heeft geleerd dat samenwerking leidt tot draagvlak en bundeling van kennis en slagkracht. De provincie wil, samen met de gebiedspartners de herziene opgaven in het landelijk gebied oppakken. Ieder vanuit de eigen rol en op basis van eigen kracht met een gezamenlijke doelstelling: versterking van het Utrechtse landelijke gebied.

5.2 De huidige werkwijze

5.2.1 De sturingsfilosofie en organisatie

Zeven gebiedscommissies en programmabureaus

Met de aanpak van AVP is in 2007 gericht ingezet op een decentrale aanpak en organisatie van de uitvoering van het beleid voor het landelijk gebied om Eu-, rijks- provinciale- en gebiedsdoelen te realiseren. Samen met de zogenoemde gebieden stuurt de provincie op realisatie van de opgaven in het landelijk gebied. Daarvoor bepaalt zij de te realiseren doelen en de daarbij behorende kaders en middelen voor de uitvoering. De provincie is bestuurlijk opdrachtgever voor het gebied. Het gebied, in de vorm van de gebiedscommissie AVP, neemt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering op zich. Daarvoor wordt de gebiedscommissie ambtelijk ondersteund door een programmabureau. Er is tot nu toe gewerkt met zeven gebiedscommissies. Deze gebiedscommissies zijn samengesteld uit een beperkt aantal bestuurlijke deelnemers, die de beslissers en betalers (zoals gemeenten en waterschappen) en de maatschappelijke organisaties in het gebied vertegenwoordigen.

Een aantal gebiedscommissies bestond al als Stichting (SVGV en de Venen) of landinrichtingscommissie (SLU), een aantal andere hebben in overleg met de Provincie een Stichting opgericht of werken bestuurlijk samen zonder een specifieke rechtsvorm.

Het programmabureau wordt bemenst door provinciale medewerkers (gedetacheerd vanuit de provincie), DLG medewerkers (in opdracht van de provincie ingezet in het programmabureau), externen (ingehuurd door het programmabureau) en soms medewerkers die in dienst zijn van de stichting (bijvoorbeeld in de Gelderse Vallei-Eemland) en/of medewerkers van gebiedspartijen (gedetacheerd vanuit gebiedspartijen zoals vanuit de gemeenten in de Utrechtse Waarden en Houten in de Kromme Rijnstreek).

Werken aan de uitvoering met Gebieds- en Uitvoeringsprogramma's

De gebieden hebben op basis van het toenmalige Kaderdocument AVP 2007-2013 samen met de provincie ieder een Gebiedsprogramma voor de periode 2007-2013 opgesteld waarover commitment is ontstaan. Het gebiedsprogramma is door de eigen gebiedscommissie en Provinciale Staten bestuurlijk vastgesteld. Het Gebiedsprogramma beschrijft de doelen, prestaties en middelen voor dat gebied. Hiermee hebben de provincie en de gebiedscommissies zicht op overeengekomen inzet op de te realiseren doelen en daaraan gekoppelde middelen op gebiedsniveau.

Jaarlijks legt de provincie (PS) de kaderbrief voor het komende jaar neer waarin richting wordt gegeven voor het Uitvoeringsprogramma. De gebiedscommissie stelt een Uitvoeringsprogramma op dat de concretere doelen, prestaties en middelen voor dat jaar beschrijft. Met de vaststelling van het Uitvoeringsprogramma door GS worden hiervoor trekkingsrechten afgesproken. Deze trekkingsrechten worden verzilverd door het indienen van subsidieaanvragen bij de provincie en door het verlenen van opdrachten (bijvoorbeeld DLG) .

De gebiedscommissies sturen in opdracht van de provincie integrale gebiedsprojecten aan (voorbeeld Groot Wilnis Vinkeveen in de Venen). Daarnaast zijn zij verantwoordelijk voor het verwerven, beoordelen en begeleiden van uitvoeringsgerede projecten waarvoor subsidieaanvragen kunnen worden ingediend. De aanvragen worden na toetsing door de provincie verleend.

De gebiedscommissies rapporteren periodiek over de voortgang (de inzet van de middelen en de daarmee behaalde doelen en prestaties) en worden aangesproken door de provincie op het nakomen van afspraken binnen het AVP-gebied.

Leader

In de provincie Utrecht zijn voor Leader twee Plaatselijke Groepen (PG) actief die werkzaam zijn in drie AVP gebieden. De PG Weidse Veenweiden is actief in De Venen en De Utrechtse Waarden; De PG Kromme Rijn in de Kromme Rijnstreek. Beiden zijn opgehangen onder de betreffende gebiedscommissies en brengen op basis van de betreffende uitvoeringsprogramma's hun projectvoorstellen in. In 2006 hebben beide PG's ontwikkelplannen opgesteld voor de periode 2007 t/m 2013 waarin voorstellen staan voor de zogenaamde As 3- (De leefbaarheid op het platteland en de diversificatie van de plattelandseconomie) en As 4- (Leader ontwikkelingsstrategie) gelden vanuit Europa. De PG's zijn verantwoordelijk voor de selectie van projecten uit het budget van As4. Zij heeft echter ook gebruik gemaakt van de mogelijkheid, die de Europese plattelandsverordening biedt, om As3 projecten te realiseren op basis van de uitvoeringsprogramma's van de betreffende gebiedscommissies.

5.2.2. Ervaringen met de aanpak AVP 2007-2011

Andere werkwijze vraagt tijd

Met deze aanpak wordt ingezet op de samenhang, synergie en samenwerking in het gebied en worden de kracht en het enthousiasme van de onderscheiden gebieden georganiseerd. Deze werkwijze is deels nieuw en bouwt deels voort op gebiedsgericht werken van voor 2007 (reconstructie, Leader+, landinrichting). Het eigen maken van de vernieuwde werkwijze en het in elkaar vlechten van bestaande structuren heeft tijd en energie gevraagd van alle betrokkenen. Er is zowel ambtelijk als bestuurlijk door provincie en gebieden veel geïnvesteerd in een goede samenwerking. Dit heeft tot resultaten geleid. Zo wordt er een versnelling bereikt, vertaald in realisatie van opgaven en doelen. Het draagt bij aan draagvlak in de gebieden, ook voor grotere natuuropgaven die vaak gevoelig liggen. De samenwerking met gebiedspartners werpt niet alleen in Utrecht haar vruchten af, ook bij andere provincies is een vergelijkbaar proces te zien (zie kader).

De afgelopen jaren is door de provincies sterk ingezet op het ontwikkelen van sturingsmechanismen en samenwerkingsverbanden. Alles gericht op versnelling van de uitvoering, samen met gebiedspartners. Ook hebben de provincies invulling gegeven aan hun regierol. Soms is dat sterk sturend met meer of minder ruimte voor een gebiedspartner, soms ook kaderstellend of richtinggevend met juist veel beleidsinvulling door een gebiedspartner. Maatwerk dus. Er zijn goede uitvoerbare afspraken gemaakt met partners en hierover zijn verplichtingen aangegaan. We kunnen constateren dat hierdoor veel synergievoordelen behaald zijn en dit alles gericht op versnelling van uitvoering.

Bron: ILG in uitvoering, Midterm Review (IPO/LNV)

De samenwerking tussen de provincie en de gebiedspartners heeft niet alleen geleid tot meer draagvlak en een versnelling van de uitvoering, maar genereert naast de verplichte cofinanciering op onderdelen van de Bestuursovereenkomst ook nog extra budget afkomstig van de provincie en de gebiedspartners. Uiteindelijk leidt dit tot een verhoging van de totale investeringen.

Onduidelijke rol- en taakverdeling

Met de gekozen werkwijze ontstaat er ook een nieuwe rol-, taak- en verantwoordelijkheidsverdeling. Uit de provinciale MTR 2010 blijkt dat de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden van partijen niet altijd duidelijk zijn vastgelegd. Dit heeft er toe geleid dat taken, rollen en verantwoordelijkheden soms onduidelijk zijn en partijen daar verschillende interpretaties aan hebben gegeven zonder daar actief op te interveniëren. Ook ontstaat er soms verwarring over 'wie nu waar over gaat'. Binnen de provincie ontstaat het gevoel dat de gekozen aanpak onvoldoende

handvatten biedt om te kunnen sturen. Daarnaast geven provincie en gebieden aan dat door de ontstane onduidelijkheid over rol- en taakverdeling (onnodig) veel afstemming nodig is en er sprake is van overlap in werkzaamheden.

Verantwoordingscyclus vraagt veel tijd

Provincie en gebieden ervaren het subsidieverleningsproces als tijdrovend. Daarnaast wordt opgemerkt dat de verantwoordingsystematiek (te) veel tijd van de programmabureaus vraagt. Het programma is complex en de procedures zijn ingewikkeld.

Met de ondertekening van de Bestuursovereenkomst, ging ook de AVP van start. Tegelijkertijd werd er nog hard gewerkt aan het in orde maken van de organisatie (intern en extern) van de AVP (planning en controlcyclus, subsidiekader, PRISMA-sturingsinformatie). Ook het financiële kader is in de gebiedsprogramma's 2007-2013 niet eenduidig. Zo zijn er hogere ambities in de gebiedsprogramma's opgenomen dan waarvoor geld in het coalitieakkoord 2007-2011 is opgenomen. Dit in combinatie met de niet altijd scherp geformuleerde doelen en onduidelijke rol- en taakverdeling (wie bepaalt wat wel en niet voor uitvoering in aanmerking komt), maakt dat sturing vanuit de provincie op de inzet van middelen en doelen niet goed mogelijk was.

Samenvattend zal het nieuwe programma heldere doelen moeten bevatten waardoor goede sturing mogelijk wordt, zullen de middelen overeen moeten komen met de ambitie dan wel helder gekoppeld moeten worden aan een deel van die ambitie en zullen de rollen, taken en verantwoordelijkheden eenduidig afgesproken moeten worden waarbij overlap in rollen voorkomen moet worden.

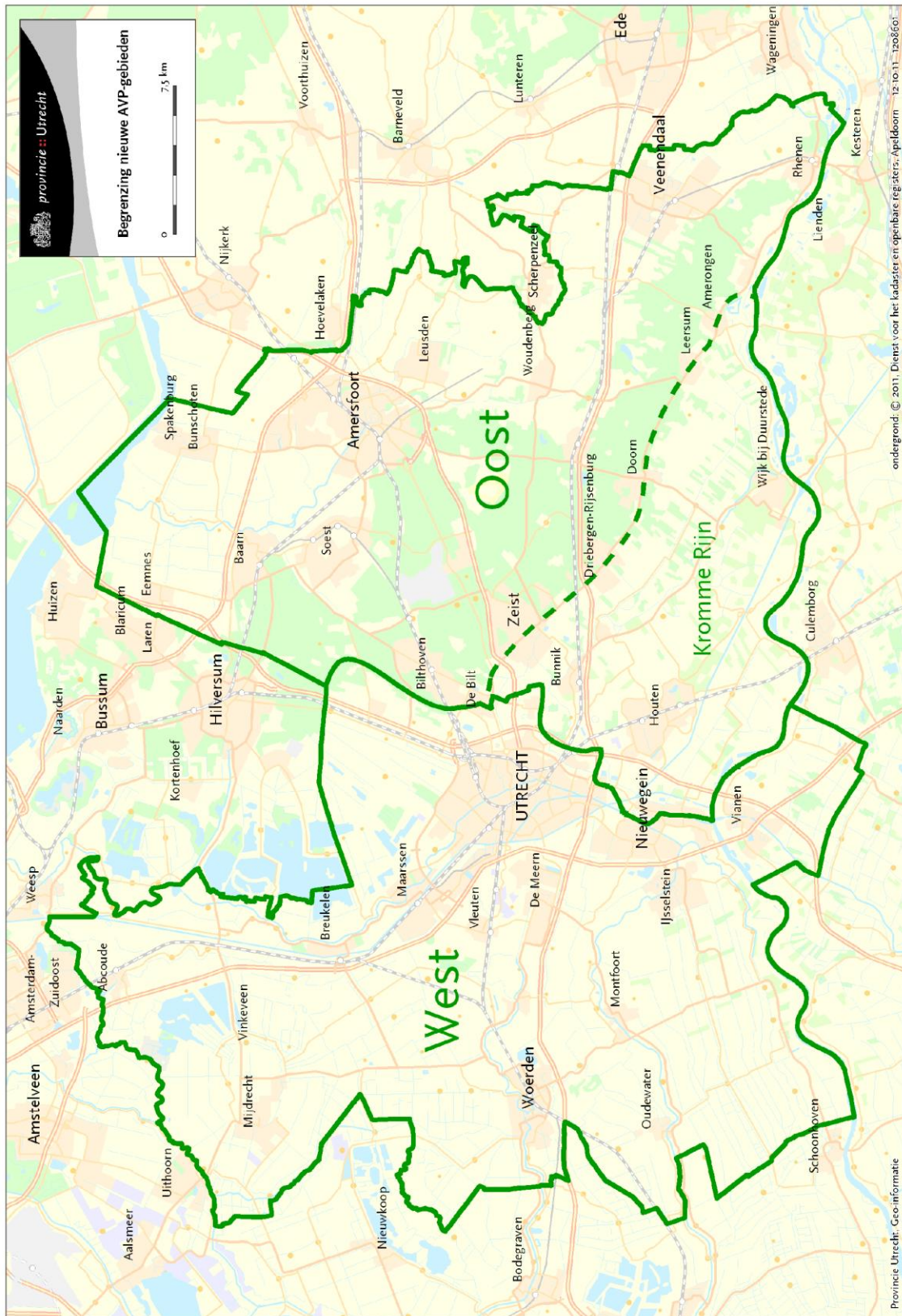
5.3 De toekomstige werkwijze

5.3.1 De randvoorwaarden

De evaluatie laat zien dat de huidige werkwijze en organisatie van de AVP goede kanten heeft en op een aantal punten verbeterd kan worden zodat er efficiënter en effectiever aan de opgaven kan worden gewerkt. Deze verbeteringen worden met name ingegeven door de inhoud van het AVP programma, de monitoringsmogelijkheden en heldere afspraken over rol- en taakverdeling waar partijen elkaar ook op aanspreken. Het nieuwe programma AVP 2012-2015 is geringer in omvang en bevat doelen die helder geformuleerd zijn en daardoor beter afrekenbaar. Daarmee zijn de monitoringsmogelijkheden eenvoudiger geworden. Op moment van schrijven wordt het systeem "Prisma 2012" opnieuw ingericht om tot verbetering in de informatievoorziening te komen. Met deze ontwikkelingen zijn al een aantal knelpunten bij de sturing, die los staan van de sturingsfilosofie, opgelost.

Voor het uitwerken van de sturingsfilosofie en de nieuwe organisatiestructuur zijn behalve de aanbevelingen uit de landelijke en provinciale MTR de volgende randvoorwaarden gehanteerd:

- De organisatiestructuur moet de samenwerking aan het integrale gebiedsprogramma ondersteunen.
- Het concept om met gebiedscommissies te werken wordt voortgezet zoals is afgesproken in het Coalitieakkoord.
- De organisatiestructuur moet provinciedekkend blijven om de opgebouwde samenwerking die van belang is om vraagstukken die in de nabije toekomst gaan spelen vanuit de gebieden snel op te kunnen pakken, niet te verliezen.
- De organisatiestructuur volgt het programma.
- De kosten van de organisatie moeten in verhouding zijn met het herziene programma AVP.
- De herijking van de rol- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen gebiedscommissie en provincie moet leiden tot een verlaging van de organisatiekosten, moet passen bij de herijkte opgave, minder bestuurlijke drukte geven en meer slagkracht genereren (coalitieakkoord);
- Het monitoringsinstrumentarium wordt zodanig ingericht dat verantwoording over resultaten van de provinciale opgaven en de daarbij geleverde inzet (geld en mensen) snel en duidelijk zichtbaar kan worden gemaakt.

Figur 2: kaart met begrenzing nieuwe AVP gebieden

5.3.2 *De sturingsfilosofie* *De provincie als regisseur*

De partners zien de provincie als dé regievoerder voor het landelijk gebied. In plaats van een integrale aanpak constateren de partners dat een sectorale benadering nog vaak de kop op steekt. Alle partijen moeten nog verder in hun rollen groeien. Voor provincies- zowel bestuurlijk als ambtelijk- is de regisseursrol nieuw.

Bron: Ronde Tafelgesprekken MTR met provincies en gebiedspartijen, Strategisch Forum Landelijk Gebied, 2010)

Als regisseur van het landelijk gebied voelt de provincie zich verantwoordelijk voor de totstandkoming van de verbindingen in het landelijk gebied. Verbindingen tussen de verschillende partijen, tussen de verschillende opgaven, wensen en ambities, die noodzakelijk zijn om de doelen te bereiken.

Hiervoor zet de provincie de decentrale aanpak voort en blijft samenwerken met gebiedscommissies. De provincie stelt de kaders vast, benoemt de provinciale opgaven en vraagt de gebiedscommissies deze te koppelen aan lokale opgaven als daar synergie mee wordt bereikt. Dit komt samen in het nieuwe Gebiedsprogramma voor de komende vier jaar. Uitvoering van de opgaven wordt bij de gebiedscommissies neergelegd. Het gaat dan om het voeren van gebiedsprocessen die resulteren in voorstellen aan de provincie over realisatie van de opgaven. De daadwerkelijke realisatie ligt in handen van de verantwoordelijke organisatie.

In sommige gevallen, bijvoorbeeld als er sprake is van een groot bestuurlijk belang of als de kaders nog niet duidelijk zijn, kiest de provincie er voor zelf de 'planuitwerking en realisatie van de uitvoering' ter hand te nemen. Uiteraard worden de betreffende gebiedspartners daarbij betrokken.

Met een heldere rol- en taakverdeling

Heldere rol- en taakverdeling zijn, zoals eerder aangegeven, van belang als het gaat om samenwerking. De provincie stuurt op haar doelen en vraagt de gebiedscommissies de uitvoering van specifieke opgaven voor te bereiden en daarover voorstellen te doen. Daarbij worden duidelijke kaders afgegeven en heldere doelen en prestaties geformuleerd. Partijen spreken elkaar aan op het nakomen van die afspraken en het vervullen van hun rol en taak. Er wordt (letterlijk) afgerekend op het behalen van de juiste prestaties.

5.3.3 *Organisatiestructuur*

Van zeven naar twee gebieden voor uitvoering van het gebiedsprogramma

In een deel van de huidige AVP-gebieden is de provinciale opgave dusdanig klein dat inzet van de provincie voor een gebiedscommissie met een apart programmabureau vanuit provinciale middelen niet passend is. Er wordt echter veel waarde gehecht aan een provinciedekkende organisatiestructuur en daarom is gekozen voor opschaling van de huidige AVP-gebiedsindeling. Binnen één groot gebied zijn vaak deelgebieden te onderscheiden waardoor de kans bestaat dat de vertegenwoordiging vanuit één gebied minder slagvaardig en/of een eenheid zal zijn. Mogelijk ontstaan er subcommissies. Ook in de huidige praktijk fungeren in de twee grootste gebiedscommissies (SVG, Venen) (tijdelijke) subcommissies met specifieke taken. Om de bestuurlijke drukte te verminderen wordt een nadrukkelijk beroep gedaan op de gebieden om de organisatie 'lean and mean' te houden. Dit wordt aan de gebieden zelf overgelaten. Voor de provincie is er echter maar één aanspreekpunt, de gebiedscommissie van het gehele gebied.

De zeven gebieden worden omgevormd tot twee gebieden namelijk Oost en West (zie figuur 2). Het AVP-gebied West bestaat globaal uit de huidige AVP-gebieden De Venen, De Utrechtse Waarden, Stad en Land Utrecht en Utrechtse Vecht en Weiden. Het AVP-gebied Oost bestaat globaal uit de huidige AVP-gebieden Utrechtse Heuvelrug, Gelderse Vallei-Eemland en Kromme Rijn.

Er komen in totaal drie gebiedscommissies waar in ieder geval betalers, beslissers en maatschappelijke organisaties uit het gebied een plek krijgen.

In Oost gaan de gebiedscommissies SVGV en de Utrechtse Heuvelrug op in één gebiedscommissie. De huidige gebiedscommissie Kromme Rijnstreek heeft te weinig relatie met deze andere gebieden en zal daarom binnen Oost, zelfstandig verder gaan.

In West zullen de gebiedscommissies Utrechtse Waarden, de Venen en Vecht en Weiden gaan samenwerken in één gebiedscommissie. De gebiedscommissie Stad en Land Utrecht (SLU) wordt omgevormd tot een stuurgroep voor het programma RodS Utrecht (zie hieronder). Het grondgebied en de overige opgaven van SLU vallen onder de verantwoordelijkheid van de nieuwe gebiedscommissie West.

Ieder gebied krijgt een programmabureau onder aansturing van de gebiedscommissie(s).

Een aantal opgaven heeft een groot bestuurlijk belang in zich of de kaders voor de uitvoering zijn nog onvoldoende duidelijk en daarom is gekozen voor directe aansturing door de provincie (soms met andere partijen). Uiteraard worden de betreffende gebiedspartners bij de uitvoering betrokken. Het betreft de volgende programma's/projecten: Ruimte voor de Lek, Groot Mijdrecht Noord, Nieuwe Hollandse Waterlinie, Groen Blauwe Structuur Amersfoort, Marickenland, Bethunepolder, Hart van de Heuvelrug en RodS Utrecht.

Het Groene Hart heeft als, provincieoverschrijdend programma, een eigen structuur en dat blijft zo. De focus ligt op de interprovinciale samenwerking. De investeringen in het Groene Hart komen in het AVP-gebied West te liggen.

Juridische status: Gebiedscommissies is Adviescommissies

De huidige gebiedscommissies hadden soms wel en soms geen juridische entiteit. Twee commissies waren ingesteld als Adviescommissie art. 82 van de provinciewet. Voor een aantal gebiedscommissies was er een stichting opgericht, soms gecombineerd met een adviescommissie, vooral om een rechtspersoon te vormen die handelingen kon verrichten.

De wens is om de samenwerking tussen provincie en gebiedscommissie transparanter te maken. Daarbij helpt het als de commissies eenzelfde publiekrechtelijke status krijgen. De nieuwe gebiedscommissies zullen als Adviescommissie krachtens art. 82 van de provinciewet worden geïnstalleerd. De rol van de gebiedscommissie zoals hierboven beschreven wordt door middel van een instellingsbesluit vastgelegd. Het instellingsbesluit biedt de ruimte om de gewenste taken van de nieuwe gebiedscommissies te regelen. Dit wordt in overleg met de nieuw in te stellen gebiedscommissies gedaan.

Ambtelijke ondersteuning van de gebiedscommissie en financiering daarvan

Een gebiedscommissie heeft (ambtelijke) ondersteuning nodig om haar rol goed uit te kunnen voeren. Er komt per gebied één programmabureau waarvoor de provincie menskracht ter beschikking stelt vanuit de provinciale organisatie. Hiermee wordt maximale flexibiliteit gecreëerd, kunnen kosten worden bespaard, wordt op een aantal fronten een efficiëncyslag gemaakt en wordt de toegang tot het provinciale netwerk vergroot. Inzet van provinciale medewerkers levert ook een bijdrage aan de wens de financiële procedures efficiënter te laten verlopen. De provincie zal dat in overleg met de programmabureaus vormgeven.

Het programmabureau ontvangt naast deze provinciale menskracht een beperkte bijdrage voor proceskosten zoals financiering van de directeur van het programmabureau (met ondersteuning) en voor huisvesting en algemene kosten. De inzet van menskracht en proceskosten hangt samen met het totaal aan provinciale opgaven (bijdrage naar rato).

Ook de gebiedspartners kunnen mensen detacheren in het programmabureau waardoor de samenwerking tussen de partners geïntensiveerd kan worden. De inhoudelijke aansturing van de medewerkers die werken voor de Gebiedscommissie ligt bij deze commissie. Voor Oost moeten

daarover afspraken worden gemaakt omdat daar twee gebiedscommissies functioneren. De gebiedscommissie is opdrachtgever voor het programmabureau. De lijnaansturing blijft bij die organisatie waar de medewerker vandaan komt. Het voorzien van de nieuwe programmabureaus van menskracht en een bijdrage voor de proceskosten is een andere werkwijze dan tot nu toe. De overgang naar deze nieuwe situatie kost tijd. Samen met de nieuwe gebiedscommissies zal de provincie naar de nieuwe situatie toewerken waarbij maatwerk wordt toegepast.

Inzet en aansturing van de DLG

De provincie heeft DLG-uren tot haar beschikking. Deze DLG capaciteit wordt ingezet ter ondersteuning van de provinciale opgaven onder aansturing van de provincie of van de gebiedscommissie. De DLG is dus geen onafhankelijk partner in de AVP. Jaarlijks worden, over de inzet van DLG, afspraken gemaakt over kwantiteit en kwaliteit.

Leader

De As4-gelden van het huidige POP2-programma zijn nog niet volledig uitgeput. De PG's zetten hun werkzaamheden voort tot en met 2013. Voor de periode erna is op dit moment nog niet duidelijk of en hoeveel EU-middelen beschikbaar komen voor nieuwe Leader-ontwikkelprogramma's en waar Rijk en provincies de prioriteiten leggen bij het opstellen van het nieuwe POP3.

5.4 De inzet van instrumentarium ter ondersteuning van de AVP

Huidige werkwijze

Een belangrijk deel van het programma wordt met subsidies uitgevoerd. Sinds 2008 heeft de provincie een subsidieregeling AVP. Projectindieners ontvangen daarbij slechts één beschikking voor provinciale-, Rijks- en Europese middelen in het kader van POP.

In 2010 is het AVP/POP subsidieproces verbeterd, gericht op een snellere doorlooptijd.

Kenmerkend is de knip die is aangebracht tussen de voorfase en de procesfase. In de voorfase vindt afstemming plaats tussen provincie en aanvrager. Als partijen op één lijn zitten en de subsidieaanvraag compleet is, wordt de subsidieaanvraag formeel in behandeling genomen. Er moet nog worden beoordeeld of de totale doorlooptijd inclusief voorfase hiermee aanmerkelijk korter is geworden.

Het AVP-subsidieproces is op 1 januari 2011 ingepast in het nieuwe provinciebrede KEER subsidieproces.

Naast subsidies kunnen ook opdrachten worden verleend. Dit gebeurt o.a. voor grondverwerving en de uitvoering van landinrichtingsprojecten. Voor grondzaken is een mandaatregeling en een handelingskader grond vastgesteld. De uitvoering van Programma Beheer wordt in opdracht van de provincie door de Dienst Regelingen uitgevoerd.

Voor een deel van de uitvoeringstaken is op basis van de Bestuursovereenkomst de door het Rijk aangeboden capaciteit van de Dienst Landelijk Gebied ingezet. Voor een effectieve inzet zijn nu jaarlijks afspraken in de Prestatieovereenkomst tussen de provincie en DLG gemaakt.

Om de aankoop van ruilgrond en het houden van gronden en gebouwen op voorraad (voor) te financieren is een revolverend fonds opgezet. Bij verkoop van de gronden en gebouwen vloeien de middelen weer terug naar het fonds (revolverend). Hieruit worden weer nieuwe aankopen (voor)gefinancierd. Indien de bodem van het revolverend fonds is bereikt (de beschikbare middelen volledig zijn ingezet), dienen eerst weer gronden en gebouwen te worden verkocht, alvorens nieuwe kunnen worden aangekocht. Indien de doelen bereikt zijn, kunnen alle gronden en opstallen worden verkocht en komen de opbrengsten daarvan weer beschikbaar voor nieuwe verwervingen.

Het programma AVP heeft als eerste trekkingsrechten op het revolverend fonds.

Toekomstige werkwijze

De provincie zet in op een aanpassing/versnelling van de processen, gericht op efficiency en vermindering van administratieve lasten. Dit is aan de orde voor de afhandeling van subsidieverzoeken, een efficiëntere Planning & Controlcyclus en de financiële procedures. De efficiency wordt onder andere vergroot door de organisatorische koppeling van provinciale inzet in de programmabureaus.

Het nieuwe AVP-programma zal substantieel minder subsidieaanvragen met zich meebrengen. Dit zal plaatsvinden met een verder geoptimaliseerd subsidieproces. Deze optimalisatie vindt, naast provinciale inzet in de programmabureaus, plaats door een strakkere sturing op de voortgang van het proces. Dit wordt zichtbaar in de werkwijze. Zo worden de beleidsafdelingen niet meer bij de afzonderlijke aanvragen berokken maar krijgen een rol bij het formuleren van de doelen en projecten in de programmering. Dit bespaart tijd.

Een volledige subsidieaanvraag kan sneller de procedure doorlopen dan een onvolledige. De indieners worden nog meer geholpen bij het opstellen en de check op volledigheid ligt aan het begin van het proces. Het subsidieproces wordt door de provincie nauwlettend gevolgd door een accounthouder.

Daarnaast wordt onderzocht of de invoering van programmasubsidies een mogelijkheid biedt voor financiering van integrale programma's. Programmasubsidies kunnen van toepassing zijn voor programma's waarvoor een samenwerkingsovereenkomst of een convenant is opgesteld. Voorbeelden zijn o.a. de Waterovereenkomst (met Waterschappen) en het convenant Landgoed Den Treek. Programmasubsidies kunnen overigens door de provincie alleen aan één partij worden verstrekt.

Per opgave wordt gekeken welk instrument het meest efficiënt is voor die opgave, maatwerk dus.

Om de opgave voor natuur te realiseren zal ook in de komende periode nog veel grondverwerving nodig zijn. Dat is een specialistisch proces waarvoor een goed overzicht over de hele provincie nodig is. Grondverwerving is een van de kerntaken binnen het ILG. In tegenstelling tot de voorgaande periode hebben de gebiedscommissies geen mandaat meer voor de grondverwerving. De provincie geeft de gebiedscommissies wel de opdracht om voorstellen te doen voor het verwerven, verkopen en ruilen van gronden. De procedure voor grondverwerving blijft daarin verder gelijk:

- het gebied verkent mogelijkheden voor verwerving en doet een voorstel aan de provincie
- de provincie geeft toestemming tot onderhandelen aan het programmabureau
- de feitelijke onderhandelingen worden gevoerd door DLG onder aansturing van het programmabureau
- het onderhandelingsresultaat wordt door het programmabureau aan de provincie voorgelegd
- provincie geeft akkoord op het onderhandelingsresultaat
- provincie draagt zorg voor actepassing.

Er vindt nog een nadere uitwerking plaats van de grondstrategie en het instrumentarium. Dit hangt samen met de realisatiestrategie die voor het Akkoord van Utrecht wordt uitgewerkt. Dit geldt ook voor de onderwerpen Vrijwillige kavelruil versus wettelijke kavelruil, SNL en de Business cases.

Creatieve oplossingen

In de uitvoering van het AVP-programma ligt tot nog toe de nadruk op de trits van 'aankoop, inrichting en overdracht' van gronden voor realisatie van de opgaven voor natuur en recreatie.

Particulier natuurbeheer is wel van de grond gekomen maar ondernemers met ideeën over recreatie en

groenontwikkeling werden niet gestimuleerd door de overheid wanneer de plannen niet pasten binnen het vigerende beleid. De bezuinigingen vragen nu om een creatievere inzet van instrumenten als de

'ruimte voor ruimteregeling' en de 'rood voor groenregeling'. De 'ruimte voor ruimteregeling'

levert vooral lokaal een bijdrage aan kwaliteitsverbetering van natuur en landschap en leidt tot waardevermeerdering. Stallen/schuren worden bijvoorbeeld gesloopt en op dezelfde plaats of elders vindt woningbouw plaats, wordt de locatie passend in de omgeving heringericht en wordt het beheer geregeld. 'Rood voor groenregelingen' genereren financiële middelen voor realisatie van natuur-, recreatie- en/of landschapsdoelen. Zo kunnen nieuwe landgoederen ontwikkeld worden waarbij de opbrengsten worden ingezet voor de aanleg en het beheer van bijvoorbeeld nieuwe natuur. Met businesscases kan de haalbaarheid van recreatie- en groenontwikkeling met de markt worden verkend.

Knooperven

Knooperven zijn boerenerven die door middel van paden en beplanting met elkaar verbonden zijn. Het knooperf organiseert als het ware het landschap met zijn tentakels van routes en beplantingen, en vormt op die manier het ordenend principe voor het buitengebied in Twente. De uitdaging in dit concept is om bedrijfsontwikkeling mogelijk te maken in een kleinschalig landschap, en tegelijkertijd burgers kansen te bieden om op grotere knooperven te wonen en verantwoordelijkheid te nemen voor het beheer en onderhoud van de karakteristieke beplanting die de knooperven verbindt.

Ook meer ruimte voor functieverandering in het landelijk gebied biedt kansen. Zo kan cultuurhistorisch erfgoed behouden blijven door nieuwe functies toe te kennen aan specifieke gebouwen. Door inzet van instrumentarium en het ontwerpen van 'slimme' arrangementen ontstaan nieuwe geldstromen die een deel van de financiële tekorten als gevolg van de bezuinigingen, kunnen compenseren.

De geschetste ontwikkeling vergt een transformatie in ons denken. Nieuwe samenwerkingsverbanden en coalities tussen betrokken partijen zijn nodig in antwoord op de structurele veranderingen in het overheidsbeleid en de beperking in beschikbaarheid van financiële middelen. In het land worden allerlei initiatieven ontwikkeld om de financiering van de opgaven in het landelijk gebied geregeld te krijgen (zie kaders).

De landschapsveiling

De landschapsveiling is een digitale veiling gebaseerd op succesvolle ervaringen met de fysieke veilingen in de Ooijpolder en het Mergelland. Via de veiling kunnen burgers en bedrijven stukjes landschap aanschaffen. De financiers worden niet echt eigenaar. Contractueel wordt vastgelegd dat de natuurorganisaties de gekochte landschapselementen enkele jaren beschermen en beheren. Het initiatief is daarmee een variant op adoptieacties als adopteer

6 Monitoring en rapportage

6.1 Transparantie in de verantwoording

Provincie en gebiedspartners werken samen aan de opgaven in het landelijk gebied. Om de voortgang te kunnen monitoren en onze bestuurders, de gebiedspartners maar ook de inwoners van onze provincie daarover te informeren is een goede verantwoordingswijze van belang. Er gaat veel geld om in het landelijk gebied de komende vier jaar en transparantie over inzet van die middelen is belangrijk, voor alle betrokkenen vanaf het Rijk tot aan de burger.

6.2 De huidige werkwijze

Onder meer omdat de AVP betrekking heeft op een programmering van 7 jaar, er een fors bedrag mee is gemoeid en er met het Rijk concrete prestatieafspraken zijn overeengekomen is het van belang dat er een goede monitoring plaatsvindt. Zowel van de ingezette en nog beschikbare middelen als van de gerealiseerde en nog te behalen doelen. Om hieraan invulling te geven is het programma PRISMA ontwikkeld. Dit biedt de mogelijkheid om periodiek een overzicht te geven van de stand van zaken zowel qua financiën als qua doelen en prestaties. Daarmee beschikt de provincie over een noodzakelijk instrument om risico's te beheersen en verantwoording te kunnen afleggen.

Op basis van de WILG moeten GS jaarlijks aan de Minister van LNV verslag doen van de voortgang van de uitvoering en de bestedingen van het investeringsbudget. Tussentijds (2010) heeft de Midterm Review plaats gevonden. Daarin hebben de provincies aangegeven waar zij staan en wat hun werkwijze is.

Ook is afgesproken aan het einde van de periode een Endterm Review te laten plaatsvinden. Nu de Bestuursovereenkomsten worden ontbonden en er nieuwe afspraken met Rijk en provincies zijn gemaakt, is de aanname dat dit niet meer plaatsvindt.

Behalve aan het Rijk wordt er ook binnen de provincie verantwoording afgelegd aan PS. Dit vindt jaarlijks plaats via de rapportage aan het Rijk.

De programmacyclus omvat vanwege de aanpak met gebiedscommissies voor de AVP-gebieden meerjaren gebiedsprogramma's (2007-2013). Op basis hiervan stellen de AVP gebieden jaarlijks een uitvoeringsprogramma (UP) op, aangevuld met een UP Provinciebreed voor de opgaven die provinciebreed worden opgepakt. Deze programma's worden jaarlijks door GS vastgesteld. In het UP staan prestaties en middelen. Op grond van de som van alle UP's wordt bij vaststelling het subsidieplafond vastgesteld. Een vastgesteld uitvoeringsprogramma is de grondslag (trekkingsrecht), waarop subsidies en opdrachten kunnen worden verleend voor prestaties die zijn opgenomen in het UP.

6.3 De toekomstige werkwijze

De Planning en Control cyclus (P&C) van het nieuwe AVP-programma is gebaseerd op de nieuwe organisatie van de AVP. De P&C gaat over het plannen van activiteiten (toekomst), het monitoren van activiteiten (heden) en het verantwoorden van de activiteiten (verleden) van het totale programma.

De nadruk ligt op het monitoren en verantwoorden van de activiteiten, omdat het programma voor de komende jaren, meer nog dan in de voorgaande periode, grotendeels vast ligt. Met behulp van het programma Prisma registreert de provincie de geplande en bestede middelen en geplande en nog te behalen doelen. Prisma biedt de mogelijkheid om periodiek een overzicht te geven van de stand van zaken van financiën en van doelen en prestaties. In tegenstelling tot voorgaande jaren worden de gegevens nu op één plaats geregistreerd en beheerd en dat is bij de provincie. Dit heeft als voordeel dat er geen 'dubbel' werk meer wordt gedaan en er minder 'vervuiling' in het systeem optreedt. In samenwerking met de gebieden worden de gegevens verzameld.

De monitoring zal plaatsvinden op de financiële en inhoudelijke voortgang van de hiervoor genoemde programma's en op het totale AVP Programma.

In de komende periode (2012-2015) worden Gebiedsprogramma's geactualiseerd. Binnen de programma's kan nog een verdeling naar deelgebieden worden gemaakt. Ook voor de deelprogramma's zoals Nieuwe Hollandse Waterlinie, Ruimte voor de Lek, RodS, et cetera wordt voor zover nog niet gebeurd is een Programmaplan/Plan van aanpak opgesteld. Binnen het totale AVP programma zijn de deelprogramma's apart zichtbaar.

Daarnaast zijn er enkele afspraken met specifieke organisaties aan de orde. Zo worden er structurele afspraken gemaakt met HUL en LEU over te verstrekken subsidies en te bereiken resultaten. In interprovinciaal verband worden afspraken met Zuid-Holland en Noord-Holland gemaakt over de inzet voor het programmabureau Groene Hart.

Bestuurlijke verantwoording

De provincie zal met de gebieden afspraken maken over voortgangsrapportages. Met de specifieke organisaties worden eveneens afspraken over verantwoording gemaakt. GS leggen jaarlijks verantwoording achteraf af via de reguliere P&C-cyclus (jaarrekening). Eens in de twee jaar zal GS een meer uitgebreide inhoudelijke voortgangsrapportage aan PS uitbrengen.

Verantwoording aan het Rijk

Met het overdragen van de verantwoordelijkheid voor het natuurbeleid en het landelijk gebied van het Rijk naar de provincies vervalt ook de huidige verantwoordingssystematiek. Afsproken is dat er geen aparte verticale toezichtrelaties worden ingericht. Het Rijk leest uit de verantwoording van GS aan PS af hoe de herijkte ruimtelijke EHS vordert. Rijk en provincies ontwikkelen samen een eenvoudige monitoringsystematiek om de ontwikkeling van de stand van soorten en de kwaliteit van habitats te volgen. Deze gaat niet verder dan de Europese rapportageverplichting. Provincies verzamelen de data die het Rijk aanbiedt aan de Europese Commissie.

Het Rijk blijft verantwoordelijk voor gebieden waarvoor een specifieke rijksverantwoordelijkheid geldt. Er wordt geen korting toegepast op de Fes-middelen (Nota Ruimte en synergiemiddelen) ten gevolge van de taakstelling op de ILG-budgetten. De maximale subsidiebedragen, zoals opgenomen in de ILG-bestuursovereenkomsten, blijven gehandhaafd. In het onderhandelingsakkoord is opgenomen dat uiterlijk 2014 de nu via het ILG bekostigde voormalige FES projecten worden gedecentraliseerd.

